

VÄSTGÖTA BYGDEN

Tidskrift för hembygdsarbete, natur- och kulturminnesvård utgiven av Västergötlands Hembygdsförbund

Välkommen att läsa Västgötabygden!

Tycker du att tidningen är läsvärd,
prenumerera gärna!

Ett årsabonnemang kostar (fr. 2021) 160 kr

Vid minst 10 ex. (i samma beställningslista)
rabatteras priset till 140:-/ ex.

Listan skickas till Västergötlands Hembygdsförbund,
Box 82, 532 21 SKARA

E-post: kansli@vhbf.se

Avgiften erläggs på en inbetalning till Västergötlands
Hembygdsförbunds bankgiro 378-5383.

Redaktionskommittén

VÄSTGÖTA BYGDEN

OBS! Kopiering av sid 1-32 till andra hemsidor förbjuden.

Tidskrift för hembygdsarbete, natur- och kulturminnesvård utgiven av Västergötlands Hembygdsförbund

Nr 2

Årgång 76

2021

Kulturreseptat Vallby Sörgården. En vårbild i mars 2021. Coronan lurar bakom smedjan till höger i bild. Ska vi lyckas lura bort fulingen före hösten 2021? Om inte så finns alltid möjligheten att samlas utomhus i våra 225 hembygdsföreningar för gemenskap vid promenader, kaffebord och sommarmöten. Foto: © Monika Moberg Kilefors.

Kulturarvssatsningar i Alingsås – Vårgårda – sid 5

Borås firar 400 år 2021 – sid 7

Eva – vår klippa på kansliet – sid 16

Tankar frå bôgda – sid 19

Hembygdsåret 1984 – sid 21

*Västgötabygden 75 år
1946 – 2021
Tillbakablickar under hela året*

HKH Kronprinsessan Victoria
Västergötlands Hembygdsförbunds beskyddarinna

Bilden ovan är tagen vid Kronprinsessans vandring i
Västergötland i september 2017.

Kungliga Hovstaterna

Foto: Raphael Stecksén, Copyright: Kungahuset.se

Innehåll

Hembygdshälsningar från Lena, ordföranden	3
Tankar i tiden, Ingrid Zackrisson	4
Kulturarvssatsningar i Alingsås-Vårgårda	5
Borås firar 400 år 2021	7
Utblickar från Kinnekulle	9
Eva Ekeblad uppfann potatismjölet	11
Näsboholms tegelbruk	12
Lägg henne utanför häcken	13
Flygplatskrasch och röda stugor	14
1834 vållade koleran dödsfall	15
Eva, vår klippa på kansliet	16
Ny bok om Anna-Karin och Zibuse	18
Tankar från bögda, Föra upp och föra ner	19
Arkeologisk sensation i Vårgårda	20
Hembygdens år 1984	21
Bilder från Nossebro	22
Björn Lippolds soldatregister	23
Kronprinsparet på genomresa 1881 i Skövde	24
Årets Hembygdsbok, Dräkternas Hälsingland	26
Frans i Hjälmeryd	27
Filmade utvandrare från Andersa hage	28
Odensåker 2020	29
Prästens teckningar är kulturhistoria	29

Redaktör och ansvarig utgivare:

Monika Moberg Kilefors, Norra Bergvägen 16 B,
541 32 Skövde. Tel: 070 64 25 670.

E-post: redvastgotab@gmail.com

Tryck: Åtta.45 Infomedia, Alingsås 2021.

Sex nummer per år med utgivning i slutet av februari,
april, juni, augusti, oktober och november.

Manus senast: 10/1, 10/3, 10/5, 10/7, 10/9 och 10/10.

ISSN 0346-4954   www.hembygd.se/vastergotland

VÄSTGÖTA- BYGDEN

Tidskrift för hembygdsarbete,
natur- och kulturminnesvård.
Medlemstidskrift för
Västergötlands Hembygdsförbund
Årgång 76
Utkommer med 6 nummer per år
Avgift 2021 160:-

Områden med samband
till artiklarna.

Helt ideellt

Vår tidning är ganska unik. Vi som gör tidningen jobbar helt ideellt. Vi är en redaktionskommitté på sju personer som träffas ett par, tre gånger per år och har samråd om innehållet. Dessutom har vi några fler som är knutna till redaktionen. Se sidan 31.

Vill du prenumerera eller har en adressförändring, ring till Eva Mann, telefon 0512-105 50, kontorstid på torsdag 9–15 eller e-post: kansli@vhbf.se

I det här numret är vi 20 skribenter och fotografer som hjälpts åt. Ingen av oss får något arvode, vi gör det för att glädja andra och oss själva.

Du är också välkommen som medarbetare!

Hembygdshälsningar från Lena

Hej på er alla!

”När våren kommer är vintern glömd” brukar alltid min mormor säga. Visst är våren en härlig årstid. För egen del så gillar jag alla fyra årstiderna lika mycket. Jag försöker ta livet, dagarna och vädret för vad det är. Läger inte så stor vikt vid det jag inte kan påverka och försöker hitta det som är positivt i så många situationer jag kan. Det är inte alltid så lätt.

I över ett år nu har vi levt med utmaningar de flesta av oss inte haft tidigare. Människor omkring oss har blivit sjuka, kanske till och med gått bort, vi har under begränsade former fått träffa släkt och vänner, många har förlorat sina jobb och de sociala kontakterna har kraftigt minskat. På föreningsnivå har det mesta fått ställas in. Men, i de rundringningar vi genomförde i vintras till många av er föreningar, har det framkommit att det har funnits en stor kraft i hembygdsföreningarna att ställa om. Fantastiskt! Att hitta nya vägar, nya sätt och möjligheter, det kan ge positiv energi. Att ta situationen för vad den är, samla kraft och vilja och se hur man kan tänka om när förutsättningarna ändrat sig.

Årsstämman

I förbundet arbetar vi nu bland annat med att förbereda allt till vår årsstämma den 25 september. Vi deltar på möten med Västra Götalandsregionen, HembygdVäst (som vi kallar samarbetet med de andra tre förbunden i Västra Götalandsregionen), vi deltar på de seminarier och träffar som Sveriges Hembygdsförbund erbjuder. Vi har olika arbetsgrupper inom styrelsen som jobbar med olika områden under vårt paraply. Det kan handla om nomineringar till olika utmärkelser, utbildningar, medlemsnytta, arkivfrågor eller försäkringar.

Projektet – Hembygden i landskapet – fortlöper men för tillfället med lägre fart än planerat. Det är pandemin som sätter käppar i hjulen för deltagande föreningar

Lena Gustafsson,
ordförande i
Västergötlands
Hembygdsförbund

bland annat för att det inte går att träffas som vanligt. För årets nytillkomna föreningar planeras att kunna utföra aktiviteter utomhus och med avstånd.

Det som saknas allra mest är att föreningarna inte har kunnat genomföra de planerade gemensamma träffarna för att utbyta vunnna erfarenheter. Men, framtiden kan förhoppningsvis ljusna framöver om vaccinering med mera kan utföras och restriktionerna delvis kan släppas.

Vill återigen tipsa om att gå in på Sveriges Hembygdsförbunds hemsida. Där finns mycket matnyttig information för oss alla föreningar.

<https://www.hembygd.se/shf/foreningsinformation-med-anledning-av-coronasmittan->

Vill också påminna om att anmäla er till vårt nyhetsbrev som kommer ut lite då och då. Skicka er e-postadress till kansli@vhbf.se så får ni kommande nyhetsbrev från förbundet.

Fortsätt att hålla i och hålla ut så hoppas vi att vi snart kan ses!

Lena Gustafsson

Nedan: Utdrag ur det pressmeddelande som förbundet sände ut till media i Västergötland den 18 mars 2021.

Ekonomisk förlust Västergötland

”Coronapandemin har haft stor påverkan på föreningarnas verksamhet, inte minst ekonomiskt. Vi uppskattar en total förlust på närmare 5 340 000 kr för våra ca 225 föreningar i vårt landskap,” säger Lena Gustafsson, ordförande för Västergötlands Hembygdsförbund.

Corona ”För att motverka pandemins negativa konsekvenser behöver vi se ett långsiktigt stöd. Hembygdsrörelsen gör ett viktigt arbete för kulturarvet och här finns en stor utvecklingspotential, inte minst för den inhemska turismen. Dessutom är det lokala föreningslivet otroligt viktigt för en hållbar demokratisk utveckling,” säger Jan Nordwall, generalsekreterare i Sveriges Hembygdsförbund

Tankar i tiden

Ingrid Zackrisson mitt i hennes och maken Jans vackra trädgård. Foto: © Birgit Carlsson.

Jag har i många år varit intresserad av växter och trädgård. Med åren har det blivit mera tankar på de gamla mormorsväxterna. Det är viktigt, att när man inventerar gamla torpställen, inte glömmmer de gamla kulturväxterna, som oftast finns runt torpen. Växterna rymmer lika mycket kulturminnen som torpen.

Där fanns ofta äpple- och körsbärsträd, samt syren- och schersminbuskar. Därtill kom på våren den gamla

Det är viktigt, att när man inventerar gamla torpställen, inte glömmmer de gamla kulturväxterna, som oftast finns runt torpen. Växterna rymmer lika mycket kulturminnen som torpen.

enkla påskliljan, som översvämmade trädgården i sin prakt. Därefter kom pingstliljan, både enkel och dubbel med sin starka doft. Aklejan i flera färger hör också till, lättodlad och mycket vacker. Bondros eller mormorsros kan man hitta vid gamla torpgrunder än idag.

Bondpioner är en av våra nostalgiska blommor, där samma rot kan bli över 100 år gammal och fortfarande blomma. Löjtnantshjärta är en favorit. Kaprifolen, som doftar så ljuvligt, den användes ofta runt den lilla ingången, tänk att sitta där en varm sommarkväll och känna den ljuvliga doften av kaprifol!

Fingerborgsblomman eller digitalis, som den heter på latin, kan blomma hela sommaren. Den har också en spännande historia som medicinalväxt. Borstnejli-kan har en gammaldags charm och blommor i många

färgnyanser. Stormhatt och dagliljor är lättodlade och tåliga. Höstrudbeckia är en högräst perenn, som lyste upp i höstrabatterna.

Plantskolor

Glädjande är att många plantskolor tagit upp dessa dåtidens blommor igen. En viktig del av vårt hembygdsarbete är att föra denna kunskap vidare, det är en del av vårt kulturarv!

Studiecirklar

Sedan till en annan hjärtefråga för mig, gå i cirkel! Har varit cirkelledare i många år för SV men även för Studieförbundet. Så många ämnen vi har fördjupat oss i genom åren i dessa hembygds-cirklar. Dialekter, Kultur i skogen, Olika yrken genom åren, Boken om livet förr, Seder och bruk förr i tiden, Landskap – för att nämna ett litet urval om vad vi har läst.

Den kunskap vi fått är gedigen. Därtill gjorde vi många studiebesök under cirkelns gång i det då aktuella ämnet.

Vi får inte glömma den viktiga biten, det sociala mötet människor emellan. Halvvägs in på cirkelkvällen bröt vi för en kafferast, då kom annat prat upp till ytan, vi fick utbyta tankar om allt möjligt.

När vi gick hem för kvällen, väntade vi redan till nästa gång vi skulle träffas och ha cirkel!

Det kan inte de digitala mötena eller telefonträffarna mäta sig med. Hoppas att vi åter ska kunna mötas i våra cirklar.

För att komma framåt ska du gå i cirkel!

Ingrid Zackrisson

En härlig sommarbild från Dahliälunden i Älekulla. Se Västgötabygden nr 1 2021. Foto: © Ingrid Zackrisson.

Kulturarvssatsningar i Alingsås-Vårgårdabygden – del 2

Tillbyggd lillstuga blev servicelokal i Svältorna

Svältornas Fornminnesförening är den äldsta hembygdsföreningen i Västergötland. År 1905 bildades föreningen med uppgift att rädda Ornunga gamla kyrka från rivning. 1967 förvärvades grannfastigheten Kyrkebol med boningshus, ladugård och lillstuga.

Underhand har man även förvärvat och underhållit ryggåsstuga, äldre ladugård och en timrad kölna. Detta gör att man även samlat på sig allehanda museiföremål under tidens gång.

En grupp har nu inventerat och fotograferat samt skrivit bakgrundsbeskrivning på mer än 4 000 föremål och lagt detta sökbart i dataprogrammet Sofie.

Projekt om spelman från Ornunga

Säsongen 2020 blev pga coronapandemin till stor del inställd, men normalt har föreningen ett antal folkliga arrangemang främst under sommaren. Midsommarfesten brukar locka 5–600 personer. Under fem lördagar i juli har föreningen samlingar med musik, föredrag eller hantverk, som avslutas med aftonbön i den gamla kyrkan. Under senare år har även Ornungastämman blivit en tradition med riksspelemannen Jenny Gustavsson som drivande person. Hon har även varit projektledare för ett projekt om spelmanen Johan Albert Petterson från Ornunga. Föreningen har fått bidrag från Riksantikvarieämbetet för att spela in hans musik på CD och för att bygga upp en utställning kring hans liv.

Premiär. De första kunderna vid den nya serveringslokalen. Foto: © Leif Brunnegård.

Bandklipp. Anders Samuelsson på Sparbanksstiftelsen Alingsås förrättade bandklippningen assisterad av två barnbarn. Foto: © Leif Brunnegård.

Tillbyggnad

Föreningen ger varje år ut en årsskrift under ledning av den för Västgötabygden välkände Leif Brunnegård. Det har under flera år varit ett önskemål om att ge bättre service vid verksamheter och arrangemang. För att tillgodose detta byggdes nytt serveringskök, förråd, två toaletter och en handikapptoilet. Detta bygge drog även med sig ny vattenbrunn, avlopp/infiltration, fiberframdraging och ny tillfartsväg.

Föreningen sökte ett utvecklingsbidrag från länsstyrelsen och där krävdes ett positivt bidrag även från kommunen. Detta beviljades i augusti 2017 och då var det även positivt resultat från länsstyrelsen. Hösten 2018 påbörjades byggnationen och allt stod klart för invigning våren 2019.

Hösten 2019 fick föreningen diplom från De Sju Häradernas kulturhistoriska förening i Borås för sin verksamhet och nysatsning. Kostnaderna för hela byggnationen stannade vid 2 385 300 kr och följande bidragsöversikt visar finansieringen:

Länsstyrelsen /Europeiska jordbruksfonden	1 050 000
Sparbanksstiftelsen Alingsås	200 000
Vårgårda kommun	350 000
Lokala företag och sponsorer, medlemsinsamling	113 000
Föreningen / eget kapital	272 000
Föreningen / banklån	400 000

Här tillkommer allt ideellt arbete som medlemmar gjort.

Det nya museet kräver miljöer med bl a stora fotografier, intressant text och aktuella föremål som understryker det man vill visa

Hembygdsgården bygger Vårgårda museum

Vårgårda Hembygdsgård ligger i utkanten av tätorten med ett antal fornminnen redan på tomten. Här finns bland annat storhög, domarring och resta stenar, som minner om att bygden varit rikligt befolkad redan under stenåldern, då vattenvägarna via Nossan och Sävåen var viktiga kommunikationsleder.

På hembygdsgården finns samlingslokal, hitflyttad nykterhetslokal och småskolans museum samt skollokal med två lägenheter och de rum som nu skall bli Vårgårdas museum.

Hembygdsgården verksamhet omfattar en rad arrangemang alltifrån nationaldagsfirande till grötfester. Coronapandemin har inneburit att museiarbetena har stannat av ibland, men att den stora satsningen gjort att fler medlemmar anmält sig.

Vårgårda Hembygdsgård startade under 2017 arbetet med "Vårgårda museum", då man rörde i äldre samlingar och lokaler samt sökte lösa finansieringen.

Rum 1 – Från stenålder till 1850

Detta rum och entrén återger stenålder, bronsålder (med fynd från nya utgrävningar vid E 20 som bosättningar, gravar och järnframställning), medeltid samt 1500–1850 och en visningsskärm.

Rum 2 – Från 1850 till idag

Detta rum skall spegla miljöer från 1850 fram till idag: från järnvägens tillkomst och bondbyn till idag med miljöer från bland annat handel, hantverk, tryckeri, kyrkor, föreningar, Tånga, industrier, järnhandel och café med visningsskärm.

Museiarbetet leds av en styrgrupp bestående av: Inger Erntson (producent av utställningarna), Bo Walentin (foto), Marianne Andersson (projektledare) och Margareta Rehn (kassör).

Hela projektet med Vårgårda museum har fram till idag kostnadsberäknats till närmare 1,2 miljoner kronor (vilket kanske inte räcker) med följande finansiering:

Vårgårda kommun	316 000
Sparbanken Alingsås samt stiftelsen	250 000
Leaderbidrag (till formgivare och producent)	300 000
Riksantikvarieämbetet (till bl a ljud och ljus)	172 000
Gåva Pua Hafström	100 000
Gåva Tångas vänner	21 000
Medlemsinsamling	17 000

Härtill kommer allt ideellt arbete (t ex finsnickeri, elinstallationer, trädgård, P-plats med mera).

Vi ser fram emot färdigställandet och invigningen av Vårgårda museum.

Inger Erntson och Marianne Andersson under ett medeltida valv i museet.

Foto sid 6: © Sven-Åke Mökander

Sven-Åke Mökander

Borås firar 400 år 2021

Om inte coronapandemin sätter käppar i hjulen så blir Västergötlands Hembygdsförbunds årsstämma 2021 i Borås lördagen den 25 september. Skulle restriktioner fortfarande gälla blir det en digital årsstämma.

Västergötlands Hembygdsförbund har under de senare åren haft sin stämma i Borås vid två tillfällen, år 2003 och år 2009. Dessutom hölls stämman i Fristad år 1995, och Fristad är en del av Borås sedan 1974.

Borås stadsprivilegier härstammar alltså från år 1621. Det finns flera privilegier, och ibland anges årtal 1622. Stadsvapnet skulle vara två ullsaxar och ett alnmått. Vedens härad, där Borås är beläget, var känt för sitt smide av bland annat yxor och liar. En gata i Borås heter Yxhammarsgatan.

Handeln från Sjuhäradsbygden hade växt i omfattning, och kung Gustaf II Adolf uppmuntrade redan i mars 1620 i en skrivelse undersåtarna i Vedens härad att antingen ”sätta sig ner i en stad” eller upphöra med sin handel, som egentligen var tillåten bara i städerna och på marknader. Bönderna sände ett brev tillbaka och berättade, att de åt sig utsett ”en bekväm ort uti Torpa socken och Wedens härad”, där de skulle anlägga en stad. Den 19 maj 1621 daterar Nils Stjernsköld, landsherre, en skrivelse från ”den nya staden Torpa”. Det var en socken runt den gamla kyrkan, nuvarande Borås Caroli. Rya åsar kallades då Boeråsen, och staden fick namnet Borås. Boråshandlarna fick sina privilegier på landsköp över hela Sverige. De blev knallar och gårdfarihandlare men kallades också västgötar och boråsare.

Knallar

Knallarna sålde också textil och tyger och förstod, att färgade tyger var lättare att sälja än grå tyger. I början av 1700-talet anlades flera färgerier i Borås. Carl von Linné skriver i sin Västgöta resa 1746: ”Viskan hade ett godt vatten och till färgerier synnerligen tjänligt”. Vidare hade ett järnmanufakturverk anlagts på Druvefors vid Viskan av borgmästare Windruf. Kända färgaresläkter var Langlet och Butsch.

Gårdfarihandeln och den textila verksamheten dominerade Sjuhäradsbygden. Råvarorna var lin och ull, men i början av 1800-talet kom bomullen. Hemvävna den organiserades av förläggare som t.ex. Sven Eriksson. Han startade år 1834 tillsammans med två kompanjoner Rydboholms Konstväfveribolag. Så småningom etablerades textilindustrin i Borås omkring 1860. Borås Wäfveri grundades 1870, Druvefors Wäfveri 1871 och

Algots fabriker, Borås. Foto: Erik Liljeroth. Fotot finns på Nordiska museet i Stockholm.

Norrby Spinneri och Väfveri 1876. År 1863 fick Borås järnvägsförbindelse med Herrljunga och stambanan och år 1880 med Varberg. Vattenkraften, ångmaskinen och elkraften var kraftkällor, och arbetskraften fanns inom förlagsverksamheten.

Eiserman och Algots

Under början av 1900-talet kom trikä- och konfektionsindustrin. Firma Carl Eiserman grundades 1887, Algot Johansson AB 1907 och AB Larsson och Co år 1910. Grosshandlare och postorderfirmor ersatte den gamle sjuhäradsknallen. Hemsömnaden fortsatte, men så småningom kom det löpande bandet att införas på textilfabrikerna. Efterhand slogs textilfabriker samman till större koncerner som Saxylle Kilsund och Borås Wäfveribolag. Strax efter kriget arbetade 80 procent av Sjuhäradsbygdens industriarbetare inom textilindustrin. I Boråsmässan 1949 deltog 170 företag.

Redan omkring 1950 fanns det närmare 100 små postorderföretag i Borås, bland annat Ellos. I mitten av 1960-talet hamnade branschen i en kris, som fortsatte på 1970-talet. En del företag flyttade utomlands, men snart var konkursen ett faktum. Algot Johansson AB gick i konkurs liksom Allmänco, Viskadals och många flera, men postorderföretagen blomstrade. Viared etablerades som industriområde, och nya industrier och branscher kom till Borås, såsom Volvo, L.M. Ericsson och Statens Provningsanstalt, nuvarande RISE.

Borås Kravattfabrik. Foto: Gustaf Nilsson 1906. Fotot tillhör Borås Stadsarkiv.

AB Sveriges Förenade Trikåfabriker (EISER) vid Spårgatan. Gårdssidan. Foto: Gustaf Nilsson 1915. Fotot tillhör Borås Stadsarkiv.

Högskolan i Borås etablerades och har byggts ut från den första Bibliotekshögskolan och Förskoleseminariet. Borås har åter blivit ett textilcentrum med Textile Fashion Center, Textilhögskolan och Textilmuseet. Smart textiles är ett nytt begrepp med ständiga innovationer.

På kulturens område är textil en viktig del, men Borås har också blivit en kulturstad med många nya

skulpturer i stadsmiljö. Även gatukonst uppmärksammas med målningar på husväggar.

Från att ha varit ensidigt beroende av textilindustrin har Borås lyckats att hitta nya vägar och är nu en mycket blomstrande stad. Att hitta nya utkomstmöjligheter har kanske varit en nödvändighet för dem som lever i den karga Sjuhäradsbygden, och den ådran finns kvar.

Ann-Britt Boman

Borås Hembygdsrets – grundad 1978

Borås Hembygdsrets grundades den 16 november 1978 och är en av de äldsta inom Västergötlands Hembygdsförbund. År 1974 hade kranskommunerna runt staden införlivats i Borås kommun. Då bildades flera hembygdsföreningar för att ta tillvara bygdens och den gamla socknens intressen. Kretsen kallades i början samarbetsorganisation och skulle ta tillvara föreningarnas intressen inom kommunen, främja landskapets skydd och vård samt bistå enskilda föreningar i deras arbete. Vidare skulle kretsen söka samarbete med samhällets olika instanser, naturskyddande organisationer och övriga intressen, vars syften och ändamål sammanfaller med god hembygdsvård.

En av initiativtagarna var Waldemar Johanneson från Fristad, och han blev kretsens förste ordförande 1978 – 1992. Sedan kom Leif Josefsson 1992 – 2007, Ann-Britt Boman 2007 – 2012 och Inge Pettersson från 2012. År 1988 bytte man namn till Borås Hembygdsrets.

Kretsen består av ett 20-tal hembygdsföreningar. I öster finns Dannike, Ljushults, Rångedala, Toarps och Äspereds hembygdsföreningar. I norr finns Hem-

bygdsföreningen Borgstenas framtid, Fristads, Gingri, Tämta och Vänga hembygdsföreningar. Västerut finns Bredareds och Sandhults hembygdsföreningar, Hedareds Byalag, Viareds Natur- och Hembygdsförening, Bollebygds och Björketorps Hembygdsförening samt Töllsjö Fornminnesförening. Söderut finns Kinnarumma och Seglora hembygdsföreningar och inne i staden Brämhults och Hulta-Hässleholmens hembygdsförening samt Hembygdsföreningen Westergyllen.

Föreningarna har verkat under olika lång tid. De äldsta, Bollebygd, Westergyllen och Töllsjö grundades redan på 1920-talet. Yngst är Hulta-Hässleholmen, bildad 1999. Verksamheten är ofta knuten till hembygdsgrändar, som t.ex. Bollebygd, Kinnarumma, Ljushult, Sandhult och Toarp eller till kvarnar, som i Fristad, Vänga och Äspered. Publikationer och hembygdsböcker ges ut.

Vid hembygdsretsens möten fyra gånger per år gästas de olika föreningarna, och man utbyter tips och erfarenheter. Vidare anordnas resor, föredrag och vandringar. Västergötlands Hembygdsförbund har haft sina årsstämmor i Fristad år 1995 och i Borås år 2003 och 2009, och år 2021 den 25 september är det dags för nästa stämma.

Välkomna till jubileumsfirande i Borås år 2021!

Ann-Britt Boman

Utblickar från Kinnekulle

Från Kullen Kindaberg till Destinationen Kinnekulle

En publikation med text och bilder omkring Kinnekulle – framtagen av Benny Lönn, Västerplana. Det är 19 vackra och färgstarka bilder. Originalen är oljemålningar med motiv från Kinnekulle.

– Kullen idag och Kullen igår är två helt olika saker, både rent fysiskt och hur saker uppfattas som mer eller mindre värdefullt, skriver Benny Lönn vid sidan av bilden om lärkan.

”I Västergötland vid sjön Vänern ligger ett väldigt berg, vilket reser sig till en sådan höjd, att det för långseglare ter sig som ett svart moln mellan himlafältets vidder. På toppen av detta berg finner man ett så utsökt behag i vad det rör blad, örter och olika trädslags frukter. Dess obeskrivliga ljuvhet mångfaldigas därtill av den samfällda sången av olika fågelarter, än bergets fot, om det är blött eller torrt och om det är kalkfattigt eller kalkrikt.” Beskrivning av Olaus Magnus då han i Rom under 1500-talet mindes sitt hemland Sverige och Kindaberg på Kinnekulle.

Monika Moberg Kilefors

Bild nr 1, Lärkan, i skriften – Från Kullen Kindaberg till Destinationen Kinnekulle. 19 bilder med berättelser och historia om bygden kring Kinnekulle.

Bild och text: Benny Lönn, Västerplana.
Tryck: Solveigs tryckeri, Skara, 2021.

Kulturarvsdagen

Tema 2021: Kulturarv för alla

Kulturarvsdagen är Riksantikvarieämbetets årliga evenemang där lokala arrangörer medverkar och bjuder in allmänheten till olika kulturarvsarrangemang i hela landet. Kulturarv finns överallt. Det formas och omformas ständigt – i dåtid, nutid och framtid.

Årets tema inbjuder till att ge fler möjlighet att bidra med berättelser, platser och miljöer för att visa den stora skatt av kulturarv som finns i vårt land.

Det kan vara allt från att sätta fokus på platser eller händelser med egna berättelser via föreläsningar och visningar, till att bjuda in till samtal och diskussioner på årets tema. Kulturarvsdagen är också ett utmärkt tillfälle att visa upp eller prova på idérika lösningar, exempelvis guidning via QR-koder eller appar med virtuella visningar, foton och annan information som är viktig för personer som inte själva kan ta sig till ett besöksmål eller en visning. Den nationella temadagen för kulturarvet infaller i år söndagen den 12 september. Men som vanligt välkomnar vi aktiviteter även fredag

och lördag, den 10 och 11 september – på plats eller genom digitala aktiviteter. Kulturarvsdagen arrangeras av Riksantikvarieämbetet, i samarbete med Sveriges Hembygdsförbund och ArbetSam, och är en del i det europeiska samarbetet European Heritage Days.

Gå in och läs mer om kulturarvsdagarna på RAÄ:s hemsida eller kontakta Kulturarvsdagens kontaktperson på 08-5191 80 00 eller kulturarvsdagen@raa.se

Det kostar inget att vara med som arrangör. Såväl företag och organisationer som privatpersoner kan medverka. Samarbeta gärna med andra i närområdet. Lyft gärna fram det lokala i ditt område.

Fyll i dina kontaktuppgifter och de uppgifter som behövs i RAÄ:s anmälningsskema. Man vill gärna ha din anmälan före den 1 juli.

Läs mer på raa.se/kulturarvsdagen om vilka arrangemang som kan besökas i år – eller hur du gör om du själv vill anmäla ett lokalt arrangemang.

Monika Moberg Kilefors

Glad sommar i hembygden 2021!

Titta in på facebook- och hemsidor

Hembygdsrörelsen är väl representerad på våra internetsidor. Nu när sommaren närmar sig, trots pandemin, så är många föreningar på alerten och har planerat hela sommarsäsongen med brasklappen att evenemang kan ställas in pga restriktioner.

Alla hembygdspåböringar har inte genomfört sina årsmöten men håll utkik på hemsidorna när det börjar våras. En del föreningar föredrar att hålla sina årsmöten digitalt eller utomhus i maj.

Flundre Hembygdspåböring

Hembygdspåböringen öppnar åter i slutet av april. Se mer information på hemsidan.

Fristads Hembygdspåböring

Vill du vara med på Mölarpdagen i maj?

Visa tillverkning, försäljning av ditt hantverk. Se mer information på hemsidan.

Gudhemsbygdens Hembygdspåböring

2021 kommer promenaden gå i naturnära trakter vid GIF-stugan, Gudhems IF:s motionsanläggning. Promenaden kommer sträcka sig över 2,5 km-spåret så promenaden blir ca 3 km från parkeringen.

Gökhems Hembygdspåböring

Nu är programbladet för våren 2021 utdelat till samtliga hushåll i Gökhem. Endast utomhusaktiviteter.

Hyssna vår hembygd

En mycket aktiv fb-grupp med inlägg varje dag.

Kobergsbygdens Intressefåböring

Programmet för 2021 är klart men är på grund av coronalåget endast preliminärt. Årets verksamhet inleds lördagen den 8 maj kl 10–13 med städning och öppet hus i kvarnen. Fåböringen bjuder på fika.

Läs vidare på hemsidan.

Odensåker

Hembygdspåböringen har planerat verksamheten från mars till september. Tyvärr är Logården stängd pga coronan. Uppdateringar sker på hemsida, Facebook, Instagram och Fåböringsnytt i SLA/MT. Kontakt: Jan-Olof Berglund 070-842 04 53.

Skultorps Hembygdspåböring

Visste du att Skultorp har en bygdedråkt? Kerstin Lagerdahl designade dråkten tillsammans med Annie Gustafsson. Dråkten visades 1977 för första gången. Skultorpsdråkten fick även en egen brosch, som designats av förre skultorpsbon Uno Falk, senare guldsmed i Skara. Ett hjärta som omsluts av två ljungrankor. Element av ornamentiken går igen i den spets som pryder Skultorpsdråkten. Läst på hemsidan.

Vallby Sörgården

Kulturreervatet har hela sommaren planerat. Roliga uppdrag för barn – Museiresan. I sommar får barnen göra roliga uppdrag från förr i tiden på Sörgården. I ett litet häfte kan barnen samla stämpel från olika arbetslivsmuseer och få en present! Passar för barn från ca 6 år och uppåt.

Museiresan, en satsning för barn som sker på många Arbetslivsmuseer runt om i regionen. Håll utkik efter mer information när vi närmar oss sommaren!

Från den 13 maj till den 28 september finns planerad verksamhet på Sörgården.

Tråvads Hembygdspåböring

I Tråvad finns många olika inrättningar eller platser att besöka, t ex Gamla järnvägsbron

Kålles Rekord-Magasin

Tråvads fornminnesstuga

Bondgårdsmuseet

Sten med ålvgröpar och mycket, mycket mera.

OBS! Det här är enbart stickprov. Sök på internet efter hembygdspåböringen i ditt område för mer information.

Monika Moberg Kilefors

Västgötabygden 75 år
1946 – 2021
Tillbakablickar under hela året

Eva Ekeblad uppfann potatismjölet

Potatismalning i Grimstorp, Hudene. Gustaf Andersson och sonen Filip drar potatiskvarnen, dottern Hulda bär fram potatis, Johannes Andersson tar upp vatten med en sk brunnsvåg och mor Kristina tvättar potatisen i en tunna av ek. I bakgrunden syns till vänster ett magasin från mitten av 1700-talet och byggt av breda, massiva ekplank. Ladugården till höger byggdes 1754 och revs 1927.
Foto 1903: Gustaf Ewald. Fotot finns på Vänersborgs museum.

I år firar Västgötabygden 75 år. Första numret gavs ut 1946. Dess förste redaktör och fotograf var Gustaf Ewald (1884–1976). I föregående nummer inledde Ann-Britt Boman med en artikel om Västgötabygdens föregångsman.

Under tidningens tidiga år var det manliga inslaget stort, men i nr 3 1946 firas ett 200-årsjubileum – med en känd kvinna.

Uppfinnare av potatismjöl och potatisbrännvin
”Det kanske inte är så många som vet att såväl potatismjölet som potatisbrännvinet uppfunnits av grevinnan Eva Ekeblad, född De la Gardie, på Stohla i Skaraborgs län, Det skall ha varit 1746, varför man i år kan fira 200-årsjubileum av de båda uppfinningarna”.

Så inleder redaktören 1946 artikeln om Eva Ekeblad. Här görs en sammanfattning av innehållet.

För sina förtjänster blev Eva Ekeblad 1748 invald som ledamot av Kungliga Vetenskapsakademien – den första och enda kvinnan i detta lärda samfund fram till våra dagar.

Eva Ekeblad var dotter till Magnus Gabriel De la Gardie och Ebba Brahe och gift med riksrådet Claes Erik Ekeblad. Deras son var Claes Julius Ekeblad, som slöt sin ätt år 1808.

Potatismalning skedde på en potatiskvarn, men vem som uppfann den är obekant. Före första världskriget var det vanligt förekommande att potatisen maldes, vilket var ett riktigt ”sölarbete”.

”Ett av de sista höstarbetena var nämligen potatismalningen och det kunde då ofta hända att det var både kallt och ruskigt, varför det många gånger hette: 'Jag sörjer för petätetalninga. Usch för te å stå å söla i då källa vatt'nt'.”

”Beträffande potatisbrännvinet så hade det varit lyckligast om den 'uppfinningen' aldrig hade blivit gjord. Superiet skall i början av 1800-talet ha fått så svåra följder att en talare i riksdagen kallade Skaraborgs län för Sveriges fattighus.”

Jonas Alströmer sägs ha tagit hand om ”uppfinningen” fabriksmässigt då han anlade Sveriges första potatisbränneri på sitt gods Nolhaga i Alingsås. Bränneribyggnaden lär ha stått kvar på Nolhaga under 1880-talet och revs av Nolhagas dåvarande ägare Claes Adelsköld.

I Västgötabygden nr 5 2020 finns en artikel om Claes Adelskölds Nolhaga slott – artikelförfattare är Roland Antehag, Alingsås.

Monika Moberg Kilefors

Näsbyholms Tegelbruks AB. En tegelpanna.
Foto: Privat

Näsboholms Tegelbruk

Näsboholms Tegelbruks AB – en kort historia
Marbäcks Hembygdsförening har gett ut en 42-sidig skrift om Tegelbruket och annan industriell verksamhet på Näsboholm – en gård som ligger vid sjön Åsunden drygt en mil söder om Ulricehamn.

Näsboholms Tegelbruks AB, som skriften till största delen handlar om, fick en kort historia. Det bildades 1905 och lades ner 1915. Men tegel hade då tillverkats i Näsboholm sedan medeltiden av den lera som avsatts under vatten när Åsundens yta vid istidens slut stod flera meter högre än idag.

När järnvägen Falköping-Landeryd, som skulle passera Näsboholm, var under byggnad beslutade några byggmästare att köpa det gamla tegelbruket och bygga upp en ny modern tegelindustri på platsen. P J Pet-

tersson i Skövde, Lars Johan Larsson i Falköping och Gustaf Linus Sahlén från Korsberga var tillsammans med stadsfiskalen K E Lagerberg i Falköping de största aktietecknarna.

Uppbyggandet av det nya bruket startade i stor stil. Förutom ugn, lador, en liten järnväg till lergraven och ett mindre sågverk, byggdes en villa, som var avsedd för brukets disponent.

Men företagskalkylen var knappast tillräckligt genomtänkt. Både ekonomiska och andra problem blev en följetong. Efter tio år gick tegelbruket i konkurs. Det som till slut knäckte bolaget var det skyhöga kolpriset under första världskriget.

Enkupiga tegelpannor från det gamla tegelbruket finns det gott om i Ulricehamnstrakten, medan det däremot inte gått att hitta mer än ett fåtal tvåkupiga pannor från det nya tegelbruket. Av detta företags räkenskaper framgår, att en stor del av dess produkter sålts i Falköpingstrakten. Kanske ligger det kvar pannor från Näsboholm på något hus i södra Skaraborg än idag?

Om Näsboholms Tegelbruks vacklande historia kan man läsa i Marbäcks Hembygdsförenings nyligen utgivna skrift.

Marbäcks Hembygdsförening säljer skriften för 60 kr plus porto, 24 kr.

Swisha 84 kr till skriftens författare, Bo Carlsson: 076-3910012 eller betala till föreningens Bg-nummer 5001-1832, så skickar vi skriften.

*Bo Carlsson
Marbäcks Hembygdsförening*

Titta in på facebook- och hemsidor

Dala, Borgunda och Högstena Hembygds- och Fornminnesförening

informerar i sin fb-grupp att man sänt ut medlemsbrev om verksamhetsberättelsen och avvaktar årsmöte pga pandemin.

Vårkumla Hembygdsförening

Gånggrifterna på Falbygden är troligen 5000–5300 år gamla och byggdes som kollektiva begravningsplatser. I Vårkumla ligger totalt sju stycken, varav de ovanligt tätt placerade ”tvillinggånggrifterna” i Vårskäl är de mest iögonfallande.

Monika Moberg Kilefors

Lägg henne utanför häcken

2019 firade Norra Billings Hembygdsförening sitt 50-årsjubileum. I en artikel i Västgötabygden nr 1 2020 berättas om detta. Arnold Andersson var under många år Norra Billings stöttepelare, uppväxt på Munkagården i Timmersdala.

I samband med en artikel om jubileet i Billingsbygden 2020 har undertecknad även återgett följande om hur det kunde gå till på landet förr människor emellan.

Busshistoria

I Billingsbygden 2005 berättar Arnold Andersson (1919–2015), om Billingens Trafik AB (BTA). Arnold arbetade i 43 år hos BTA. Först som chaufför under åren 1942–1961. Sedan övertog han förmanskapet efter Oskar Eriksson, och senare blev han trafikledare.

Vi återger här ett utdrag ur denna artikel från den tiden som Arnold var chaufför.

Lägg henne utanför häcken

– En av mina trogna resenärer på sträckan Varnhem–Skara–Falköping i slutet av 1940-talet var en äldre gumma, som vi kan kalla fru Larsson, sa Arnold.

– Hon bodde i en bostad tillhörig en stor egendom en bit utanför Falköping, där hennes man var lagårds-karl. Hon brukade åka med bussen till stan' för att besöka apoteket. Hon var alltid illa klädd, ofta i svart. När hon åkte tillbaka drack hon ur flaskan hon hade köpt på apoteket och det luktade infernaliskt.

– Men hon ville så gärna tala med mig om gamla tider och om Timmersdala, där hon hade släktingar, berättade Arnold.

En dag saknade han henne. Hon stod inte vid busshållplatsen som hon brukade. På tillbakavägen från Falköping mot Varnhem fick Arnold se att det låg ett bylte i diket. Han stannade och upptäckte till sin förskräckelse att det var gamla fru Larsson som låg där till synes medvetslös. I väntan på ambulans gick han och knackade på i herrgården och bad godsägarens fru att hon skulle ta in gumman i huset. Men frun sa bara att ”det går inte an, lägg henne utanför häcken.”

Arnold fick i varje fall låna en filt att lägga över den stackars människan. Ambulansen kom senare och tog med henne till sjukhus, men hon överlevde inte pårsen i diket.

Monika Moberg Kilefors

Arnold Andersson (1919–2015) i sin bostad i Skövde i början av 2000-talet.

@ Foto: Monika Moberg Kilefors.

Ett foto från 1932. Fr h ses chauffören Gustav Sjöholm (född 1898), anställd i BTA mellan åren 1932 och 1965 framför buss R 665 GMC. Bussen hade 24 platser och var inköpt 1929 för 12 232 kr. Nils Olsson (t v) står framför buss R 487 Tidaholm. Den rymde 19 platser och var inköpt 1929. Källa: Arnold Andersson. Publicerat i Billingsbygden 2005. Foto: Privat.

Har ni **verkligen-verkligen** koll på vad ni har försäkrat?

Många kassörer betalar försäkringspremien år ut och år in utan att veta vad som är försäkrat. Har du koll? Ring försäkringskansliet och fråga
>> 0200-22 00 55

Dikartorpet från Höjentorp kan idag ses i Skara fornby under namnet Höjentorpsstugan.

Flygplatskrasch och röda stugor

I mitten av 80-talet pågick en strid på bland annat tidningarnas insändarsidor om Skarlanda, en flygplats som landstinget ville förlägga till mark i Skånings Åsaka strax utanför Skara.

Det skulle vara ett mer lockande alternativ för Skövdeborna än de platser utanför Lidköping som också hölls fram. Nu blev det inget av planerna, och det är nog få som sörjer.

I nummer 1 för 2021 av Körsbärsblomman, medlemstidning för Eggby-Istrum-Öglunda Hembygdsförening berättar Stig Karlsson om planen som aldrig landade, inte på Skarlanda i alla fall.

Morgan Johansson bidrar med en lång artikel om Dikartorp, ett torp under Höjentorp redan i tidigt 1700-tal som sedan 1923 kan ses i Skara fornby under namnet Höjentorpsstugan. Stig Karlsson kompletterar med bilder.

Morgan Johansson berättar också om gravstenen över Aug. Wallqvister och om Varnhemsrevyn medan Pelle Räf letat upp tidningsklipp från gamla tider då man stack hästar istället för att som idag bränna bilar.

Plus en hel del annat läsvärt om Vallebygden. Redaktör är Hjärdis Lundberg och tidningen är på 28 sidor.

Hans Menzing

En doktrin om att vara barnfödd

Sedan 2016 har Söndagsintervjun med Martin Wicklin som intervjuare sänts i radions P1. Alla programmen är tillgängliga på webben. Självt har jag lyssnat på alla intervjuerna, en del många gånger om. Lyssnandet är bra att ägna sig åt i sängen sena kvällar. I ärlighetens namn ska sägas att några program har jag bara lyssnat till en halv gång. Martin Wicklin är en mycket skicklig intervjuare som gärna gräver i intervjuoffrens barndom.

Ordet ”hembygd” hörs sällan. Men eftersom barndomsminnena tas upp så har givetvis hembygden stor betydelse, även om inte själva ordet nämns.

Kerstin Ekman, ensamheten och skogen

Författarinnan Kerstin Ekman har flyttat mycket i sitt liv. En del beroende på att hennes man har fått tjänster på nya platser, och Kerstin, som har stort behov av ensamhet och att skriva, har flyttat med. Kerstin är född i Risinge i Östergötland men uppvuxen i Katrineholm. Sedan blev det studier i Uppsala bland annat. Hennes far, Ernst Hjort, tog tidigt med henne ut i naturen, och hennes intresse för blommor och växter grundades. Hennes herbarium är välfyllt. Hon älskar att gå i skogen, i det vilda, även om hon med åren har fått ge avkall på det på grund av att kroppen inte orkar.

Rotlöshet, utanförskap och främlingskap?

Men var är hennes hembygd? Hon har bott i flera olika landskap. Hon nämner framförallt Jämtland, Ångermanland och Uppland.

– Hör du, va' ska en sån som du här å göra egentligen, sa en gång en kvinna till henne vid potatisplockning på landet i Ångermanland.

Kerstins man kallar det för ”barnföddhetsdoktrinen”. Ja, vad har vi som flyttar hit och dit egentligen i hembygden att göra?

Men Kerstin Ekman ser nog mest Jämtland som sin hembygd. Där finns skogen och glädjen. Hon känner också tacksamhet och vemod och det var där hennes roman Händelser vid vatten kom till.

För flera år sedan skrev jag dikten Särbo. Den handlar om Rune som vid en förfrågan om att gå med i hembygdsföreningen svarade: ”Nää, dä går ente. Ja ä'nte härifrå!” Trots att han bott på orten i närmare 40 år. Rune var således särbo med sig själv.

Var är din hembygd? Där du bor eller där du är barnfödd? Kanske är du särbo?

Monika Moberg Kilefors

1834 vållade koleran dödsfall

Idag kretsar allt i nyheterna om covid-19 och hur den skall stoppas, eller i alla fall undvikas. 1834 var det koleran som spred skräck. I februari det året förklarades Norge fritt från kolera så man beslutade att hålla tacksägelsegudstjänster i Sveriges kyrkor eftersom vi förskonats från sjukdomen.

Dödsdansen, förmodligen ritad av Michael Wolgemut 1493, får illustrera skräcken under kolerans härjningar.

Det skulle visa sig att man tagit helt miste. I juli kom några få fall, sedan ökade det katastrofalt. Dessbättre verkar det ha gått över på kanske en månad, men under den tiden kunde upp till var tionde ha dött. Detta trots att man verkligen ansträngde sig för att stoppa farsoten.

Åderlåtning

I nummer ett för året av tidningen Mimers brunn (utkommer i Vara, redaktör Christina Ström) berättar Per Forsberg om 2:e stadskirurgen A G Franck och koleraepidemin 1834 från göteborgskt perspektiv.

Åderlåtningar av alla de slag liksom kalla bad hörde till det som sattes in. Förmodligen blev de sjuka ännu sämre. Nog kan vi glädjas åt att kunskapen om fungerande mediciner har blivit mycket större.

Norrmän flydde

Idag är gränser stängda, som norska gränsen långa tider, och i tidningen berättar Christina Ström om när nazisterna stängde gränsen under kriget. Det hindrade inte att cirka 60 000 norrmän flydde, till Sverige eller England.

Christer Westerdahl skriver om en lång rad mycket lärda Linnélärjungar från Västergötland. Bland annat Torben Bergman från Låstad som bland mycket annat skapade luft-syra, det vi idag kallar kolsyra. Han uppfann alltså läskedryckerna, fast han satsade förstås själv enbart på hälsosamma drycker.

Coca-Colafliaskan

Efter det känns det extra intressant att läsa om Alexander Samuelsson från Kungälv som skapade den alldeles speciella Coca-Colafliaskan. Ingemar Brink hoppas på att forskning ska avslöja en spännande historia som döljer sig i Kattunga, medan Peter Hallbäck prisar Nostalгимuseet i Vårgårda och uppmanar de lokala myndigheterna att slå vakt om denna ögonsten. Och visst hoppas jag att de lyssnar på Peter.

Bland mycket annat kan vi också i en artikel av Olle Brink läsa om tre Skaradjäknar som hamnade i Svenska akademien. Tidningen är på 52 sidor med massor av bilder.

Hans Menzing

Anm:

I Västgötabygden nr 5 2020 finns även en artikel om koleran 1834, denna gång i Ödenäs. Artikeln är skriven av Kersti Ingeborn, Ödenäs.

Titta in på facebook- och hemsidor

Skeplanda Hembygdsförening

På föreningens fb-sida finns en stilig bild på Ångaren S/S Elfängen vid Älvängens brygga 15/7 1901. Fotograf Johan Hansson. Foto nummer 2 i Skeplanda Hembygdsförenings fotosamling. Ångaren var på 173 bruttoton, 200 indikerade hästkrafter, byggd 1899. Tillhörig Ångbåtsaktiebolaget Nohl, Oscar Sävström, Lilla Edet. Båtresorna hade sin speciella tjusning med ett brokigt folkliv, däckslast av boskap och landsbygdens andra produkter. Konkurrensen mellan de olika båtarna framtvängade olika lockmedel, ett sådant bestod i att gratis styrketår utlovades ombord.

Läs vidare på Skeplanda Hembygdsförenings fb-grupp och besök gärna deras hemsida.

Monika Moberg Kilefors

Eva – vår klippa på kansliet

Eva Mann, kanslist hos Västergötlands Hembygdsförbund på sin arbetsplats, som är inrymd i Västergötlands museums lokaler i Skara. Foto: © Monika Moberg Kilefors

– Det är väldigt trivsamt här, säger Eva Mann, kanslist hos Västergötlands Hembygdsförbund.

Förbundskansliet flyttades den 3 augusti 2020 från hyrda lokaler i Vara till dito i Västergötlands museum i Skara.

– Vi har blivit mycket väl mottagna och god hjälp finns att få om det behövs, bland annat av museets vaktmästare, fortsätter Eva.

– Mitt jobb innebär många kontakter med alla dom som arbetar inom hembygdsrörelsen. De känns som mina vänner, även om jag endast möter dom via telefon. Ett spännande och omväxlande jobb.

– Vad vore Sverige utan alla dessa ideella krafter som håller vardagskulturen levande, som ser till att det firas midsommar, ordnas hembygdsdagar, utställningar och som håller våra hembygdsgårdar i skick. Allt det som vi andra tar för givet, att det ska finnas, säger hon.

Kanslist sedan närmare 30 år

Västergötlands Hembygdsförbund sökte en kanslist. Evas mamma var sambo med Johan Josefsson i Malma. Han var aktiv i hembygdsförbundet och Eva fick på så sätt nys om jobbet. Den 1 januari 1992 började hon sin nya anställning.

Gustav Karlsson var vid den här tiden förbundsordförande, tillika ordförande sedan många år i Gärdhems Hembygdsförening.

Bengt Lindborg i Bjurbäck var ordförande i förbundet under många år och hans fru Aina var redaktör för Västgötabygden. Hugo Isaksson, Timmele, och Eva Bergström Hyenstrand från Skultorp var i tur och ordning dem som höll i ordförandeklubban före Jan-Olof Berglund från Odensåker, Sven-Åke Mökander, Alingsås, och nuvarande Lena Gustafsson, Södra Härene.

Styrelsemedlemmarna skiftar genom åren och därmed även Evas medarbetare. Hon har kontinuerlig kontakt med alla men kanske lite tätare med ordföranden och kassören. Eva sköter den löpande bokföringen i samarbete med kassören, Tommy Kroon i Skara, liksom bokslutet, som ska vara klart för revision i god tid före årsstämman.

Corona

Våren brukar vara den mest hektiska tiden för Eva med alla årsstämmohandlingar som ska sändas ut, men inte för 2020 och 2021 på grund av den pandemi som vi just nu har omkring oss. Årsstämman förra året, som var

planerad att hållas i Bollebygd i maj, fick ske digitalt i juni. I år planeras för stämma i Borås, först i maj, men den är nu framflyttad till den 25 september. Restriktioner eller upphörande av desamma avgör om stämman blir fysisk eller digital.

Stämman planeras i samarbete med Borås Hembygds-krets med Inge Pettersson som kretsordförande.

Läs mer om Borås och hembygds-kretsen på sidorna 7 och 8 i en artikel av Ann-Britt Boman.

Coronan har medverkat till att allt fler kontakter med föreningar och förbundsstyrelsen får ske digitalt som t ex styrelsemöten.

Ansiktet utåt

Du träffar Eva per telefon, e-post eller på våra möten. Det är Eva som är spindeln i nätet och som ser till att allt informationsmaterial sänds ut till våra föreningar och som svarar på frågor eller vidarebefordrar dem till den som är berörd.

Nyhetsbrev sänds kontinuerligt ut till kontaktpersoner i de 225 föreningar som är anslutna till förbundet.

Evas arbetstid är sjutton timmar i veckan. På torsdagar klockan 8–15 så finns hon på kontoret. Men därutöver är hon med på förbundets alla styrelsemöten, årsstämman, vissa informationsdagar, kurser och konferenser. Hon arbetar även åt NAV – Industrihistoria och Arbetslivsmuseer i Väst, åtta timmar i veckan.

Västgötabygden

Hon har också hand om prenumerationer och adressändringar rörande Västgötabygden, och hon brukar finnas med vid redaktionskommitténs möten, även om det nu i coronatider inte har varit några fysiska träffar.

Eva berättar att förr så träffades redaktionskommittén lagom till utskick en hel dag hos familjen Åke och Anna-Lisa Bergmer i Nossebro för att packa tidningar i påsar, sortera dem efter postnummer och lämna in dem på posten. Det tog sin tid. Men roligt och trivsamt var det, och de hade med sig förning för knytkalas.

Nu sköter Åtta.45 Tryckeri AB i Alingsås om hela det arbetet.

– Mitt arbete är självständigt, säger Eva. Vissa tider, som nu under våren, är det ganska hektiskt. Medlemsavgifter och medlemsantal som ska bokföras och föras vidare till Sveriges Hembygdsförbund förutom allt arbete med årsstämman.

Personlig assistent

I alla år har Eva haft ytterligare en anställning. Tidigare inom vård och omsorg i Vara kommun. Nu arbetar hon som personlig assistent i Lidköping två dagar i veckan.

Eva växte upp på landsbygden i Götene kommun. Hennes första arbetsplats var i sex år på kommunkans-

Den här nunnan i museets djupa källare visar vägen till kansliets lagerlokaler. Foto: Artikelförfattaren.

liet i Götene. Därefter bytte hon till en anställning i Lidköping, där hon tog hand om vuxna med funktionsnedsättningar.

Numera bor hon sedan många år på Backgården i Öttum med maken Ingvar. Sönerna, tvillingarna Albin och Anton, är sedan flera år utflugna ur boet.

Monika Moberg Kilefors

Titta in på facebook- och hemsidor

Herrljunga Hembygdsförening Digital tipsrunda

I samverkan med Studieförbundet Vuxenskolan bjuder föreningen in till en digital tipsrunda. Du hittar rundan i appen som har fått namnet Tipsrundan. Med stöd av Qr-koden tar du dig vidare till kartvyn och frågorna. Rundan är cirka två km och slingrar sig i Herrljunga tätort. Se vidare på hemsidan.

Monika Moberg Kilefors

Ny bok om Anna-Karin och Zibuse

Den andra boken om Anna-Karin från Skultorp och Zibuse från Sydafrika

De befinner sig i fattigdomens och aids pandemins epicentrum, i det svårt sargade landet som länge präglats av rassegregering och våldsamheter. Hon har återvänt till Sydafrika. Ingenting är enkelt och ingen av dem har en aning om hur framtiden ska gestalta sig.

Detta är andra delen av den dokumentära berättelsen om Anna-Karin och Zibuse Mazeka. Det största steget har undertiteln Kåkstaden och sjöstjärnorna. Författare är Margareta Bremertz.

Utgiven i januari 2021 på Förlaget Selstam.se

Första delen Alla andra dagar ska vi leva med undertiteln Vägen till Zululand från Skultorp (ISBN 978-91-87297-49-6) kom ut i juni 2020 av samma förlag. En tredje bok är på gång.

Anna-Karin och Zibuse – en kvinna från Skultorp i Västergötland och en man från Mkhomazana i Drakbergen – kom från skilda världar. Deras vägar korsades en höstkväll 1996 i södra Afrika.

Anna-Karin var född 1959 och avled i cancer 2006.

Hämtat från insamlingsstiftelsens fb-grupp till minne av Anna-Karin Mazeka

”Trots att covid pandemins andra våg slår ofattbart hårt mot de fattiga i Pongola, fortsätter Zibuse och hans medhjälpare oförtröttligt att dela ut skolkläder och skor till barnen. Skolan startar om möjligt i februari, enligt

Anna-Karin Mazekas föräldrar – Gunnar och Margot Nyberg, Skultorp, här vid en församlingsafton i Sventorp 2003. De berättade om paret Mazekas arbete med aids- och hiv-sjuka samt föräldralösa barn. Tillsammans med kantor Birgitta Malmquist var Gunnar även en omtyckt musik- och körledare, bland annat för kören Volvoice.

Foto: © Monika Moberg Kilefors

Det största steget.

Författare Margareta Bremertz
ISBN 978-91-87297-49-6

de senaste beskederna. Hittills har skolorna varit delvis nerstängda, barnen har gått olika veckodagar osv, för att minska trängseln. Men skolorna försöker hålla igång i en eller annan form, för att de betyder så mycket för barnens och hela landets framtid.”

Monika Moberg Kilefors

Titta in på facebook- och hemsidor

Torsö Hembygdsförening

Hembygdsföreningen har tagit på sig årlig skötsel av Fågelö ödekyrkogård. Föreningen arbetar aktivt med att iordningställa vandringsleder på Torsö. Hembygdsföreningen är representerad i Torsö Skärgårdsråd och deltar aktivt i arbetet med att marknadsföra Torsö.

Södra Vings Hembygdsförening

Södra Vings Hembygdsförening, som grundades 1961, fyller 60 år och det firar föreningen med att ge ut en jubileumsalmanacka år 2021. En gåva till medlemmar och till alla hushåll i Södra Ving.

Monika Moberg Kilefors

Fôra upp å fôra ner mä farbror Herbert

Så kunne dä gå te å köra ut göchla förr i tia. Bild © Börje Brorson.

Tänk secken skellnad dä ä på vårbruket nu mota förr i tia. Nu setter bonnen i traktorn när han sprir ut både göchla å köpegöchla mä spridare. När di plöjer har di en plog sum kan plöja sju fôrer på en gång. Harva hänger bakpå traktorn å harvar en sex-sju meter i taget, å ringvälten kan va upp te tölw meter bre.

Tänkar frå bögda

Dä va annessare förr. Då körde di ut göchla mä häst å vagn. Fôrst lasta di mebönnen fuller för hann. Di hade ju ena grep i hanna, va gevet. Sen geck di ve sia utå åket. Di velle ju inte setta i göchla, um di slapp. När di kom ut te akern, dit göchla sulle, lössa di på sidlämmen på ena sia åket. Så kroka di på lämmen ätter vagnen å lät den släpa. När di lagt å en hög, körde di fram tess bakänden på lämmen passerat högen. Då la di å en nur hög. Då hade en ett mått på hur långt stöcke dä sulle va mella göchelhöga. När vagnen va tommer, åkte di hem å hämta ett nutt lass. När di kört ut te hele akern, va dä dags å spri ut göchla mä grepa. Dä va ett stift arbete.

Pratestunn mä farbror Herbert

Sen sulle di plöja. Dä va en enskäri plog sum drogs utå parhästa. Fôrera sulle va raka å fina. Ja hûgar att farbror Herbert hade ett rektmärke på andra sia akern när han plöjde första fôra. Rektmärket sulle han se mella hästa. När di länge fôrera va klara, sulle vännetega plöjas, å dä va lika vektit mä dum. Ja har gått mä farbror Herbert fôra upp å fôra ner många gånger. Han berättar för mäk um djurena å hur dä geck te mä växtlihet. Iblann feck ja hålla i tömmera alldeles sjölver.

Sen va dä dags å harva. Dä gjole di mä både pin-naharva å fjäderharva. Nu sulle akern bli slätter å finer. Både köpegöchla å säa sådde di ut för hann. Gubba hade ena såskäppa hängane på magen, å så sådde di mä bägge näva.

När säa va sådder å nerharvater va dä dags å plocka akersten. Dä va vektit att dä inte fanns stena på akern sum kunne fördärva slöttermaskinskniven. Plocka akersten kunne va ett barnarbete sum kunne ge nôka ören för varje stenhög en plockat ihop. Å så te slut va dä dags å komma ut mä träbulten. Den ersattes mä en ringvält länger fram i tia.

Elvakaffet

När då va dags för elvakaffet, då kom frua ut mä kaf-fekôrgen. I kôrgen sto kaffepanna invirarter i ett par tinninger, å på pipen satt ett äpple eller ena petäta så inte kaffet källna. Ett par smörgåser å kanske tell å mä ett par veteskiver fanns i kôrgen. Å där satt bonnen å hansa fru på akerrena å drack kaffe å hörde värfåglera kvittra.

Mobilen i örat

Nu setter bonnen i traktorn, å i örat har han full koll på både mobilen å radion. GPS:en ser te att förrera blir raka å fina. Den gamle bonnen, han hörde hur fåglera drilla i skyn när han geck där ute på akern. Då tror ja inte hörs inne i traktorhytten ida.

Håkansson

Göteborg 400 år

Göteborgs 400-årsjubileum 2021 flyttas fram till 2023 på grund av rådande pandemi. På den officiella 400-årsdagen den 4 juni blir det ett formellt historiskt firande. "Jubileet är så mycket mer än en fest, det handlar om att använda sammanhanget som en drivkraft för stadens utveckling, och det blir nu möjligt att fortsätta med till 2023", säger Therese Brusberg, chef för Göteborgs 400-årsjubileum på Göteborg & Co. Källa: Internet.

"Ju mer sand som har runnit genom livets timglas, desto klarare ser vi genom det."

Niccolò Machiavelli (1469-1527)

NAV – industrihistoria och arbetslivsmuseer i Väst

NAV-kartan – navivast.se

Med hjälp av den digitala kartan och listan kan Du klicka dig vidare till en ny sida som direkt presenterar det aktuella museet. Den funkar utmärkt att använda i mobilen i surfplattan eller i datorn.

Den tryckta NAV-kartan är alltid gratis och finns på våra arbetslivsmuseer men även på regionens alla turistbyråer samt på en del andra besöksmål.

Många utflyktstips för sommaren, men håll koll på om det finns restriktioner. Hemestra i Väst!

Arkeologisk sensation i Vårgårda

Under 2020, närmare bestämt i höstas gjordes en arkeologisk utgrävning av Västarvet med anledning av utbyggnaden av E20 invid industriområdet Flygaren i Vårgårda. Det hela blev en arkeologisk sensation, där de fann sammanlagt över 20 långhus. Husen är fördelade över hela forntiden, något hus från senneolitisk tid, bronsålder, men de flesta järnålder. Det som stack ut var ett rejält stort långhus från folkvandringstid. Arkeologerna fann även en del grophus.

Fakta – forntida långhus

De så kallade långhusen började man angöra i södra och centraleuropa av de första bönderna för ca 7000 år sedan. Under bronsålder och äldre järnålder här i Norden bodde vanligen en hel gårds befolkning i långhuset, bonden med familj och nära släkt, och det tillsammans med gårdens djur.

Under yngre järnåldern började man använda långhusen till annat än endast boende. Exempelvis använde man dem som en typ av garnisonsförläggningar. Vissa långhus under yngre järnålder var s k stormannahallar, för gästbud och mjödhallar.

Utgrävningen

Några fynd fann Västarvet i samband med utgrävningen. Fynden var inte på något sätt exklusiva, bl a lite keramik och en sländtrissa. En aktuell fråga är var dessa artefakter framledes ska bevaras. Jag var själv på plats under utgrävningen och pratade med en av arkeologerna. Frågade arkeologen vid Västarvet var fynden eventuellt hamnar i framtiden. Hon menade att det är lämpligt inom närmaste museum.

Här menar jag att Borås Museum ska ta hand om fynden. På Lödöse Museum kan fynden vara, det är befogat. Men ändock, för både vårgårdabor, och i stort sett övriga Sjuhäradskommuner är det lämpligare med Borås Museum i det här avseendet.

*Morgan Nilsson, Sexdrega
Föreläsare Västsvensk historia*

Hembygdens år 1984

Västgötabygden 75 år
1946 – 2021
Tillbakablickar under hela året

Budkavlen går

Hembygdens år – Västgötabygden nr 3 1984

Budkavlestarten sker i Västra Tunhem den 30 april 1984. Berit Hange Persson, hembygdsförbundets ordförande, sänder iväg Ryttnästare Silverlood med Älvsborgs läns budkavel.

Det var knökafullt med åskådare i Västra Tunhem när det begav sig.

”Det var jämnt 50 år sedan man för första gången inbjöd till att fira vårens ankomst på den plats som till hörnstenar har den bördiga Tunhemsslätten, de uråldriga bergen, den traditionsrika Prästängen samt den gamla kyrkplatsen från 1100-talet”, skriver Göran Sjöstrand.

Tage och Lena Brolin från Främmestad var Skaraborgs läns budkavlebärare och de sprang med lätta steg ut på den första sträckan.

Västgötabygdens redaktör 1984 var Barbro Westrin, Stola Säteri, Lidköping.

Tibro museum invigs

I samma nummer berättar även signaturen IWJ om hur 250 personer samlades i trädgården till fastigheten Borgargatan 27 i Tibro den 26 maj. Kyrkefalla Hembygds- och fornminnesförening inledde Hembygdens år med att inviga det nya museet i Tibro efter att det ställts i ordning sedan 1982. Ordföranden Urban Bäckström berättade om hembygdsvännen August Carlssons hela livs insamlande av föremål. För det fackmässiga museiarbetet svarade antikvarie Inga-Cajsa Christiansson och för snickerier med mera Bertil Thiberg.

August Carlsson – Kyrkefalla

I Riksarkivet under Dagböcker hittar vi följande information om samlaren August Carlsson:

”Innehåller hembygdsforskaren August Carlssons Hönebolet Kyrkefalla dagboksanteckningar från åren 1920–1951. August Carlsson, som var född 1874, efterlämnade vid sin bortgång 1960 en förseglad kista. Enligt August Carlssons önskan skulle kistan öppnas tidigast 25 år efter hans död. Då den öppnades av Kyrkefalla Hembygds- och fornminnesförening i januari 1985 visade sig kistan innehålla ovan nämnda dagböcker. I dagboksanteckningarna återfinns skildringar av det dagliga livet i byn, äldre traditioner författaren hört som ung samt enstaka utblickar på världshändelserna.”

Jätten, Emanuel Andersson, bodde under 1880-talet i Skövde. Han var född 1844 i Kyrkefalla och dog 1911. Fotot tillhör Skövde Stadsmuseum.

Tibro museum i nutid. Jätten i naturlig storlek i museet. Ruth Persson, Skövde, när honom till midjan. Bilden från ett besök tillsammans med Skövde Hembygdsförening i januari 2018. Foto: © Monika Moberg Kilefors.

Titta in på facebook- och hemsidor

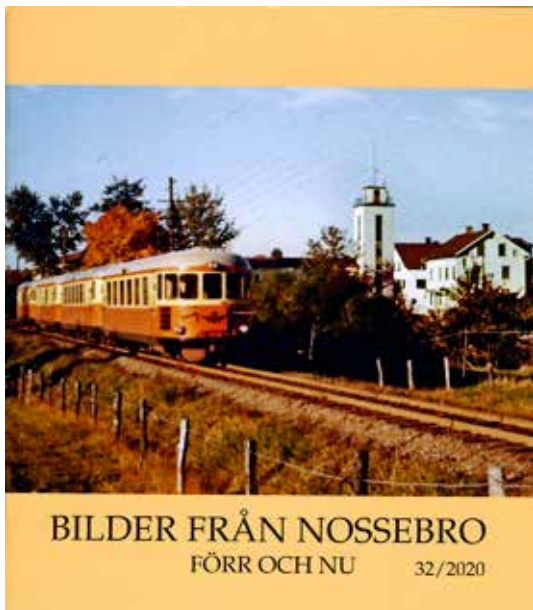
Kyrkefalla Hembygdsförening

verkar för att levandegöra historien och dokumentera nutiden i Tibro med omnejd. Hembygdsgården är belägen i Balteryd. Hembygdsboken, utgiven av Ransbergs och Kyrkefalla hembygdsföreningar, säljs hos Elanders bokhandel i Tibro. Det går även att köpa boken på Tibro museum då detta är öppet.

Läs vidare på Kyrkefalla Hembygdsförenings hemsida. Tibro museum söks på Tibro kommuns hemsida.

Monika Moberg Kilefors

Bilder från Nossebro 2020

En rälsbuss rullar ut från Nossebro mot Vara under 1970-talet. Tryck: Åtta.45 Tryckeri AB Alingsås 2020.

I Nossebro's årsskrift nr 32/2020 finns mycket intressant att läsa – allt från ett helt arbetslivs kommunal Grand Old Lady till tre generationer tandläkare, Nossebro's siste urmakare, julsyltningnostalgi, Augustikarnevalen 1969 och tillbakablickar plus mycket annat.

Inger Johansson, 80 år, började sin kommunala karriär i Grästorp 1958 och avslutade den som pensionär 2005 i Essunga – kommunal Grand Old Lady.

Hon började som skrivbiträde 1958 med en bra lön på 600 kr i månaden före skatt. 1962 blev hon kontorist i Essunga kommun vid förvaltningen i Nossebro. Hon hann med att vara både administrativ chef ekonomi dito under alla sina närmare 50 år i kommunal tjänst. Under 1970-talet var kommunsammanslagningar populärt, Essunga, Kvänums och Larvs kommuner gick upp i Vara kommun, men det var inte populärt bland essungaborna. Efter bl a en folkomröstning blev Essunga åter egen kommun i början av 1980-talet.

Det är en enorm utveckling som pågått under andra hälften av 1900-talet inom det administrativa området. Under 1960-talet fattades en ettöring i bokslutet. Det blev många övertidstimmar för att hitta denna peng trots att man hade en bokföringsmaskin, men summorna matas in rätt. Idag tar datortekniken hand om ekonomin och sammanräkningen går snabbt.

Börje Andersson har skrivit artiklarna om Inger Johansson, tandläkarna Andersson och om Olof Bolin.

Tandläkarpraktik i tre generationer

1953 öppnade tandläkaren Anders Andersson och frun Delphe privatklinik i Nossebro. Sedan 2017 är det sonsonen Joakim med hustrun Sara som har hand om tandklinik. Däremellan har Joakims far Stefan handhaft kliniken i Nossebro.

Olof började som praktikant i Skövde

Olof Bolin avslutade en nästan 140-årig urmakarepok i Nossebro i augusti 2020. Den förste urmakaren var 1881 J P Tidén. Olof Bolin började hos Åke Tidén 1972. Olof kommer från Värsås utanför Skövde, där fadern var kantor och lärare, men Olof som var intresserad av teknik, började sin praktik hos Westins Ur och Optik i Skövde. Hans första jobb som praktikant var att cykla runt på regementena och dra upp klockorna.

Textförfattaren av artiklarna om Inger Johansson, Olof Bolin och tandläkarna Andersson är Börje Andersson, ordförande i Nossebro Hembygdsförening.

Margareta Persson (96 år) blickar tillbaka

Ingegerd Johansson och Berit Cerdier har intervjuat Margareta Persson, född 1924 och uppväxt på gården Backabo i Ryda. Familjen bestod av fadern Josef Andersson, bonde och kommunal förtroendeman, modern Anna samt fyra söner och fyra döttrar, födda mellan 1916 och 1935. Utbildning var viktigt, men Margareta, som hade hälsoproblem, läste in realexamen på Hermods och tog så småningom även barnsköterskeexamen. Hon gifte sig med bonden Erik Persson på gården Hagaberget, blev hemmafru och fick två barn. Margareta är en mångsidig person och hon har många strängar på sin lyra. Hon var under många år ledare med barnvisor på temat inom Studieförbundet Vuxenskolan, verksam inom revyer och mycket annat.

1955 då hon skulle ta körkort kuggades hon i uppkörning då hon inte kunde fickparkera, men hon minns terminologin:

”Jag reser mig ur sängen, jag sätter i startnyckeln. Jag sätter fötterna på golvet, jag trampar på gasen. Jag greppar rullatorn, jag lägger in ettan.”

I redaktionskommittén ingår: Ingegerd Johansson, Karl-Johan Augustsson, Börje Andersson, Kerstin Abelsson, Rune Niklasson och Per-Arne Nordqvist. Medarbetare är även Berit Cerdier.

Monika Moberg Kilefors

Björn Lippolds soldatregister

”Uppgiften att registrera soldaterna och torpen fördes över till Skaraborgs regemente P 4 och Björn Lippold fick en tjänst där, med placering i regementsmuseet.” Detta är citat ur Skaraborgs tidning till minne av den nyligen bortgångne kulturpersonligheten och folklivsforskaren, Björn Lippold.

Från början i min släktforskning visste jag bara att farmors far var knekt i 30 år och tillhörde Västgöta Dals regemente. Så fick jag genom en artikel i tidningen Kvällsstunden tips om en man vid namn Björn Lippold, vilken arbetade med soldatregister. Lippold hade ett brinnande intresse för soldathistoria, just i Skaraborgs och Västgöta regemente enligt tidningen.

Björn Lippold fick en e-post från mig med en förfrågan om han känner till min farmors far Anders Nordberg som var knekt i i Stora Mellby? Svaret kom med de mest överraskande besked. Lippold hade lagt samman en hel släkts historia genom sitt soldatregister!

Knekten Pehr Grip, farmors farfars far, fick delta i Sveriges krig om Finland år 1808–09, och där hade Lippold till och med lyckats få fram att Pehr Grip var en av de soldater som blev tillfångatagna av ryssarna efter krigsnederlaget, när han och hans regemente försökte fly över isen från Åland. Björn Lippold kunde också upplysa om den snöstorm som rådde under de svenska soldaternas flyktförsök. I snöstormen blev de upphunna av den ryska hären och togs som fångar av ryssarna.

Lippolds inlevelserika beskrivning gjorde att det rös i hela kroppen vid tanken på vad soldaterna fick utstå. Hur de dessutom tvingades följa med den ryska hären som fångar och inte blev frisläppta förrän efter krigsslutet.

Knekthagen i Långared

Många av soldaterna dog, antingen under färden på isen, eller som fångar. Men för min släkting fick det hela ett lyckligt slut. Pehr Grip kom tillbaka till sitt hem, Knekthagen i Långared, torpet som för övrigt finns kvar än idag. Hela hemfärden tog två år i anspråk, också det med inlevelse påpekat av Björn Lippold. Det handlade om att på egen hand ta sig bit för bit från finska sidan, över gränsen och ned efter kusten, därefter den långa vägen över Sverige och hem till Knekthagen. Under färden förmodas att knektarna tvingades ta vad för arbete som fanns att få, för mat och logi, för att sedan vandra vidare mot det långt avlägsna målet.

Byggnaden på fotot är ladugården som tillhörde soldattorpet Eriksberg, Stora Mellby Rote 344. Den är flyttad och finns numera i Gräfsnäs slottspark. Min farfar, som också var knekt en del av sitt liv, hade soldattorpet bredvid i Stora Mellby. Kring detta finns också en historia, men den är lång och kan inte få plats här, förutom att; de två ladugårdarna låg i kors så man fick korsa varandras väg i knuten för att komma till sin ladugård!
Foto: Gustaf Ewald. Fotot finns i Vänersborgs museum.

Detta krig 1808–1809, när Sverige förlorade Finland och soldaterna fick fly från Åland, har uppmärksamats i nutid. Norrtelje Tidning hade en artikel den 19 mars 2009 där det berättas att ett minnesmonument rests i Grisslehamn. Citat ur artikeln. ”Det är lätt att se dem framför sig. Tusentals slitna och hungriga människor som vandrar i täta led över isen. Bakom dem fanns ryska kosacker... framför dem fem mil att gå över ett förrädiskt fruset hav. Många dog i strider, frös ihjäl eller drunknade.”

År 1823 tog Grip avsked från knekttjänsten och familjen flyttade från Knekthagen. Pehr Grip dog år 1828. Men, att tjäna kung och krona gick i arv. Grips son Elias fattade stafettpippen och fick 30 år som knekt.

Björn Lippold stod även här till tjänst med flera upplysningar, bl a att Elias fick de bästa rekommendationer vid avskedet. Efter honom kom ännu en generation knektar, tredje ledet innehade även denne sin tjänst i 30 år. Trettio års tjänst gjorde att knekten oftast hade rätt till ersättning i form av ett så kallat Gratial, en slags pension. Det krävdes 25–30 års tjänst för att få ta del av pensionen, att knekten uppnått femtio års ålder samt att knekten skött sin tjänst på ett förtjänstfullt sätt och inte hade annan försörjningsmöjlighet.

Genom Lippolds soldatregister har säkerligen, många, både släktforskare, hembygdsforskare och kulturintresserade, gjort samma upptäckt, Lippolds soldatregister är ett värdefullt kulturarv och hans arbete är en stor insats för att belysa soldatens liv och Sveriges historia.

*Inga Emanuelsson
Nygård, Lilla Edet*

Anm: I min bok En resa i tid och rum finns berättelsen om Pehr Grip infogad.

Kronprinsparet på genomresa anno 1881 i Skövde

Det anlände ett brev från Karin Söderlund i Uddevalla, där hon skriver följande: ”I min farfars dagbok från den 29 september 1881 står: 'Jag är åt Skövde och se på Kronprinsparet. Vi mejar och kör in havre.'

Min farfar August Larsson föddes 8/3 1864 i Assatorp Borgunda. Jag skickar berättelsen från hans utflykt. Kanske litet aktuellt med anledning av TV:s satsning om våra drottningar.”

(Kronprinsparet är Gustaf (V) och Victoria.)
(Med viss reservation för språkbehandlingen.)

Kronprinsparets genomresa vid Skövde på vägen till Stockholm

”Jag hade af Sv. Wekob. Hört att Kronprinsp. Skulle resa på banan från Göteborg samt att de skulle stanna några minuter i Skövde. Jag satte mig därför före att jag skulle gå dit för att se på dem ty jag hade aldrig sett någon konglig förut. Kvällen före tordes jag knappast lägga Mig av fruktan att försova mig, men jag vaknade klockan ett på natten så att jag var i Skövde i dagningen, jag gick då genast ned till stationen för att bese tillställningarna. Det första som ådrog sig min uppmärksamhet var utmed hela bangården nedsatta vitmålade stolpar med hvimplar på, sedan den läktare som hvar uppsatt för de finare fruntimren mellan stationshuset och afrädeshuset som äfen var prydt med vimplar. Bröstvärnet eller framsidan var klädd med blå foderlärst eller Domestik med stora påklistrate guld kronor.

Så var det lagt en plattform af plank på det första sporet och på den var upprest en äreport sålunda af fyra stolpar voro satta i fyrkant och gingo ihop på mitten. Öfverst var en brokig vimpel och under var en krona af lög samt beklätt med lög och stora kransar. Denna var uppsatt mitt för första klassens väntsal der kronprinsparet skulle äta frukost. Stationshuset var äfven på det smakfullaste utstyrt.

Wäggarne mellan fönstren och dörrarne voro fint klädda med små granriskvistar för att dölja der uppslagna anonser. Öfver statjonsdörren var Svenska riksvapnet uppsatt, smakfullt omgivet af små vekkade fanor och kransar. Och voro väggarne för övrigt klädda med lög samt deri inflätade bilder och namn, allt nätt och smakfullt ordnat samt kanche mer som jag ej nu kommer ihåg. I fönstren på andra våningen voro 5

stora praktfulla flaggor och på tornet öfver stationen voro alldeles fullsatt av flaggor. På andra sidan bangården var mellan 2ne flaggprydda stänger utspänt en hvit duk hvarpå voro med blomsterord målade orden HELL LYCKLIGA FURSTEPAR, derunder voro blomsterbord och stora löfkransar och på båda sidor derom på var sin tavla målad G.W. och derunder LYCKA OCH WÄLGÅNG och derunder i jemnhöjd med staketet blomsterkvastar och stora långa löfkransar hvilket allt tog sig ganska vackert utifrån stationen men på närmare håll var det ganska simpelt gjort utom den stora hvita duken som var ypperligt gjord. Öfver det spåret der tåget skulle gå var äfven en äreport upprest. Detta var nu om sjelfva stationens utstyrsel nu återstår ankomsten av kongatåget.

Hastigt strömmade folk ned till stationen så att der började blifva trängsel, men nu fingo banvakterna befallning att afstång plattformen mitt för stationshuset. Sedan kom det en herre med en blomsterkvast, som var ämnad att skänkas ot kronprinsen för att visa fruarna och damerna den som suto på läktaren, der den fick mycket beröm för sin smakfullhet. Den var gjord af blommor klotrund platt pyramidformig med ett vhatt krås runtomkring mitt inunder voro fästa sidenband jag tror det var 5 färger, Svart Blått Gult Hvitt Rött. På ett par utaf dessa såg jag att det var några trykta rader, men jag fick ej reda på vhad det var, denna gick han och visade öfverallt. Nu kom Karlsborgståget med en väldig mängd officerare med spel o.s.v. dessa trängdes nu flera gånger genom folkhopen för att komma till. Bord framsattes och uppdukades i första klassens väntsal af trenne uppappare från Skövde hotell 1 herre och 2 fruntimmer dessa voro stationskararne till mycken förtret för att de sprungo öfver tygstyckena som voro lagda på plattformen de sökte väl mota dem, men det tjenade till intet de sprungo mitt på dem då hittade de på det rådet att breda tomsäkar öfver så att ej spåren syntes. En viselpipa hördes nu ljuda och förkunnade det kungliga tågets ankomst. Med spänd förväntan vände sig alla åt det hållet då först lokomotivet som sakta men jemt skridande fram prydt med flaggor och sköldenmärken sedan de kungliga vagnarna på den första såg jag att det stod ordet Sofvagn derefter följde några till utseenet tomma vagnar. Med spänd uppmärksamhet väntade alla på den kungliga vagnen. Nu kom den Kronprinsen och Kronprinsessan stodo vid vharandras sida i fönstret vänligen vinkande åt folkets hälsningar. Då de voro

Ett tågfoto från 1903 i en "djup sprängning" mellan Skövde och Stenstorp på Västra stambanan. Söder om Skultorp byter man 1903 ut rälsen som lagts 1896. Då vi inte har något foto från kronprinsparets resa år 1881 så får detta foto ge en tidsbild från slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Fotograf är Karl Fredrik Andersson (1865–1949), en lokal bygdefotograf i Skaraborg. Innehavare av Firma Karl Fr. Andersson, etablerad 1895 i Skultorp. Verksam från samma år i denna ort med omnejd. Karl Fredrik Andersson har främst fotograferat folket i de små stugorna på landsbygden.

mitt för fruntimmersläktaren slog kronprinsessan ned ögonen troligen av blygsel öfver de många ögon som då rigtades på henne. Då de voro mitt för afstigningsplatsen stannade tåget på gifven signal. Dörren öppnades och nu steg kronprinsen ut ledande Kronprinsessan vid armen. Skövde arbetarförening viftade med hattarna samt uppstämde ett trefaldigt hurra då de gingo öfver plattformen. Då tåget blef synligt uppspelades folksången.

Nu åts frukost i 15 minuter. Sedan gingo de likaledes arm i arm tillbaka då de äfven viftade med hattarne och hurrade. Nu såg hon jerfvare ut och blickade på folkmassan då och då nickade åt deras hälsningar. Hon var liten och klen till växten var mycket allvarsamt klädd och såg icke alls stormodig ut.

Nu satte tåget igång de som voro på nordsidan om stationen hurrade och vinkade me mössorna. Kronprinsen och prinsessan nickade afsked, tåget tog starkare fart och snart voro de ur sigte.”

August Larsson, född 1864 i Asstorp Borgunda

Hotell Skövde är den vita byggnaden som ses till höger i bild. Järnvägsstationen är belägen ungefär där fotografen står. Hotell Billingen var inte uppfört 1881, utan det stod färdigt först 1888. Foto: Privat (vykort).

***Livet är som en sardinask
vi letar alla efter nyckeln***

A Bennett

Maria Norrfalk, ordförande för Sveriges Hembygdsförbund, samtalar med Håkan Liby, författare till Årets Hembygdsbok – Dräkternas Hälsingland. Uppsala den 5 november 2020. Foto: © Elisabeth Liby.

Årets Hembygdsbok är utgiven av Gästrik-Hälsinge Hembygdsförbund. Bokens författare är etnologen och folkdräktexperten Håkan Liby.

Så här lyder juryns motivering: ”Den hälsingska dräktkulturen genom tiderna beskrivs plagg för plagg och socken för socken i detta färgsprakande och enastående vackra praktverk, totalt en imponerande forskningsinsats. Med sin pedagogiska framställning och sitt lättillgängliga språk blir boken med all säkerhet ett standardverk för all framtid både för lekmän och för specialister.”

– Hembygdsföreningarna gör ett viktigt arbete med att lyfta fram och göra den lokala kulturhistorien tillgänglig för en bred publik, säger Jan Nordwall, generalsekreterare för Sveriges Hembygdsförbund.

Varje år ger landets 2060 hembygdsföreningar ut runt 1 300 skrifter som på olika sätt berättar om lokalsamhällets människor, miljöer och utveckling.

Dräkternas Hälsingland

Årets Hembygdsbok

För mer information, kontakta: Elisabeth Eriksson, konsulent vid Gästrik-Hälsinge Hembygdsförbund, elisabeth.eriksson@xlm.se 026-65 56 26.

Håkan Liby, hakan.liby@telia.com, 070-685 78 24.

Olov Norin, kommunikatör

Sveriges Hembygdsförbund, 070-789 71 01,

olov.norin@hembygdsforbundet.se

Jan Nordwall, generalsekreterare

Sveriges Hembygdsförbund, 070-794 91 24,

jan.nordwall@hembygdsforbundet.se

Beställ boken genom att e-posta

drakternashalsingland@xlm.se

www.hembygd.se/press

www.hembygd.se/arets-hembygdsbok

I Västgötabygden nr 6 2020 finns information om Årets hembygdsbok och Årsskriftserie. På grund av coronaläget så kan informationen ha ändrats. Om du har frågor angående Årets hembygdsbok i Västergötland, kontakta vårt kansli, tfn nr se sidan 31.

Monika Moberg Kilefors

***Det står väl inte i Mose lag att gamla
kärringar inte får klättra i träd!***

Astrid Lindgren

***Jag är inte vilse för jag vet var jag är.
Men där jag är, kanske är vilse***

Nalle Puh

Frans i Hjälmeryd

En verklig förtroendeman

Om vi går tillbaka i tiden några decennier, var familjesidan i våra lokaltidningar den man kollade först. Där fanns annonser om nyfödda, förlovade, vigslar och dödsfall. Referaten från bröllop i bygden var läsvärda. När någon kändis fyllde jämna år, fanns det ofta en notis som berättade om jubilarens engagemang. Vid dödsfall kom det ofta en minnesruna och efter begravningen kom ett utförligt referat om både akten i kyrkan och minnesstunden. Var det någon släkting eller nära vän som det stod om, klippte man ut det och klistrade in det i ”Tidningsklipp”. Gamla tidningsklipp är en verklig bygdehistoria.

Om nedanstående notis från januari 1943 är hämtad från Elfsborgs Läns Tidning i Alingsås eller tidningen Västgöten i Borås vet jag inte. I gränstrakterna mellan Gäsene och Kullings härad var båda lite lokaltidningar. Visst är det fantastiskt att läsa om Frans engagemang i bygden och i nästan alla socknar fanns det liknande människor.

Frans Johansson 60 år

”60 år fyller den 23 januari en välkänd förtroendeman i Gäsene, f.d. fjärdingsmannen Frans Johanson, Hjälmeryd, Kvinnestad. J. är född på Hjälmeryd, som han övertog år 1910 och alltsedan dess innehaft. Under en lång följd av år har J. varit fjärdingsman, i Kvinnestad sedan 1917 och i Ornunga sedan 1926. Vid senaste årsskiftet lämnade han båda sysslorna. Av kommunala uppdrag innehar J. eller har innehaft praktiskt taget allt vad som av det slaget finnes i en landsbygdskommun. Just nu innehar han det maktpåliggande uppdraget som kristidsnämndens ordförande och är vidare ordförande i barnavårdsnämnden, fattigvårdsstyrelsen, nykterhetsnämnden, pensionsnämnden, valnämnden och taxeringsnämnden för Ornunga, Kvinnestad och Asklanda.

Han har tidigare varit ordförande i hästuttagningsnämnden, ledamot av skolrådet samt vice ordförande i kommunalnämnd och stämma. Bland nuvarande uppdrag märks också ombudskap för hemkommunen vid vägstämmor, kronans ombud vid inkomsttaxering i Närunga, Skogsbygden och Ljur, ombudskap för Riksförsäkringsanstalten, skiftesgodeman, ledamot av hästuttagningsnämnden och överförmyndare. J. har ända sedan ungdomen varit en intresserad högerman.

Frans Johansson.
Förtroendeman i
Kvinnestads socken
och Gäsene härad.
Foto: Privat.

Frans Johanssons insatser för det allmänna äro värda all respekt, och hans ungdomliga vitalitet lovar en värdefull fortsättning i arbetet för kommun och bygd. Personligen är J. en glad och god människa, som vunnit många vänner.”

Vem som skrivit notisen i tidningen framgår inte.

Leif Brunnegård

Grattis Ingarö!

Ingarö hbf, Skärgårdsmuseet och Utö hbf är först ut i Stockholms läns hembygdsförbund att certifiera sig som Säkra föreningsgårdar. Gör som dem och bli experter på att förebygga skador och ta hand om er hembygdsgård. Ni belönas med en självriskcheck värde 9 500 kr att nyttja om ni drabbas av skada.

Läs mer och anmäl er på sakerforeningsgard.se

0200-22 00 55 | forsakring@hembygdsforbundet.se

Filmade utvandrare från Andersa hage

Det kommer en ny film om de berömda utvandrarna från Korpamoen, de som först skildrades i Vilhelm Mobergs romaner för att sedan filmas. Det kan man läsa om i Svältornas fornminnesförenings årsskrift 2021.

Skälet till att filmandet tas upp i den tidningen är förstås att Kristina, Karl-Oskar och de andra utvandrarna från Småland filmades i Andersa hage i Asklanda. Så är det ofta i filmens värld, på film kan denna fagra del av Västergötland bli äkta småländsk. Stefan Samuelsson berättar till en rad bilder från filmandet.

Den som vill veta mer om verkliga Asklanda kan läsa en artikel om folkskollärare Nils Rydler 1949. Leif Brunnegård berättar om den stora skyttefesten i Asklanda 1909, medan Lars Nygren presenterar Asklanda i mitt hjärta.

Ljusstakar kan se ut på alla de sätt, det får vi veta i en artikel av Monica Alexandersson med massor av bilder av Ingrid Holmgren.

Börje Brorson står också för mängder av illustrationer, han ritar och målar bland annat Det svenskaste som finns – Den svenska hagen. Sista avrättningen i Gäsene härad kan vi också läsa om liksom hemmagjorder medicin och emigrant-sonen Arthur Leonard

Titta in på facebook- och hemsidor

Hols Hembygdskommitté

Preliminärt program för 2021 utlagt på hemsidan men med risk för ändringar pga av restriktioner. Sök på hemsidan.

Horreds, Istorps och Öxnevalla Hembygdskommitté

Titta gärna in på hemsidan. En rad historiska artiklar av Kjell-Åke Brorsson finns tillgängliga.

Monika Moberg Kilefors

En ny film om utvandrarna från Korpamoen spelades in i Andersa hage i Asklanda.

Gustafson som blev amerikansk krigshjälte och fick ett fartyg uppkallat efter sig, USS Gustafson.

Redaktionskommittén består av Börje Brorson, Leif Brunnegård, Runa Eriksson, Stefan Samuelsson och Stefan Svensson. Leif Brunnegård står för redigeringen och ett antal artiklar. Tidningen är på 44 sidor med massor av intressant läsning. Moberg borde ha kunnat få ihop flera bra romaner därifrån om han fått växa upp i Västergötland istället för Småland.

Hans Menzing

Nästa nummer av Västgötabygden

Nummer 3, utkommer i slutet av juni. Författarna i denna skrift är själva ansvariga för innehållet i sina artiklar. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera insänt material. Ange om möjligt bildfotograf. Bidrag och tips till tidningen mottas tacksamt av redaktionen, liksom tidskrifter och böcker som önskas anmälda. Insända texter och bilder anses som godkända för publicering på vår hemsida.

Eftertryck och kopiering förbjudet utan medgivande av artikelförfattare.

Odensåker 2020

Hembygdsföreningens årsskrift, årgång 43, har anlant från Odensåker. Traditionenligt pryds skriften av ett foto av en målning av gåramålaren Mikael Raatikainen (1882–1959)

Motivet är Kvarnkullen i Tidavad och Bernt Johanson, en kändis inom cykelsporten, berättar i hembygds-skriften om gårdens historia. Namnet Kvarnkullen har den förmodligen fått efter näraliggande Nykvarn. Hur länge den bedrevs som kvarn är obekant, men 1936 byggdes Nykvarns elkraftverk. 1976 inköptes Kvarnkullen av Bernt. Idag innehas gården av en dotter till Bernt och hans fru Marianne.

Ordförande Jan-Olof inleder med att coronapandemin ställer till det för föreningen, men det är i alla fall en fullmatad årgång av hembygdsboken som getts ut.

Margit Ambertsson, Ekby, och Ingrid Wadström, Tibro, berättar minnen från den tiden då de var aktiva i Odensåkers med fler socknars JUF (Jordbrukar-Ungdomens Förbund).

– När jag blev medlem i JUF 1945 minns jag hur väl jag blev omhändertagen av de äldre flickorna, säger Ingrid Wadström. Den lilla föreningskunskap jag har, lärde jag mej på skolvinden i Tidavad.

Anders Sjöberg berättar om Tidavads Handel 1870–2020. Lanthandelns historia är utförligt beskriven på närmare 13 sidor med text och foton på handlarna genom åren. Förste innehavare var Gustaf Larsson från Kymbo. Mellan åren 2005 och 2007 drevs affären av

Kvarnkullen, Tidavad, 1917. En målning av Raatikainen.

en ekonomisk förening. Sedan 2011 innehas fastigheten av Patrik Jönsson och Helena Scherman, som driver företaget Artorama AB.

Maj Agrell, Göteborg, skriver om hur det är att vara lycklig. Odensåkers Hembygdsförening är ansluten till Hembygdsportalen, en gemensam plattform för hela hembygdsrörelsen där man hittar bilder, texter, miljöer med mera från hela landet. Anders Berglund ger tips om portalen. Bengt-Rune Ericson berättar om en naturvandring vid sjön Östen och mycket annat.

Dokumentationsgruppen och Ulla Berglund tackar alla som bidragit till det omfattande innehållet.

Monika Moberg Kilefors

Prästens teckningar är kulturhistoria

Ernst Wennerblad föddes i Vättlösa 1856 och var verksam, större delen av sitt liv, som komminister i Götlunda-Flistad. Men mest känd för eftervärlden är han förstas för de sammanlagt 338 teckningar han gjorde av kyrkor i stiftet.

I Årsskrift för Ullervad-Leksbergs Hembygdsförening berättar Åke Möller i en stor artikel om Wennerblad och hans arbete som finns samlat i ett stort bokverk med tre volymer – Skara stifts kyrkor under de senaste årtiondena av 1800-talet. En stor del av dessa teckningar går dessutom att se via datorn om man googlar på den aktuella kyrkan. I böckerna kan man dessutom få en del fakta om kyrkorna.

Möller presenterar en lång rad kyrkoteckningar från Mariestadsbygden plus en nytagen bild och information om kyrkan. Ett bra sätt att utnyttja den konstnär-

Mariestads kyrka, tecknad av Ernst Wennerblad.

liga kulturhistoria som Wennerblad skapade med sina teckningar.

I årsskriften på 58 sidor kan vi även läsa om poststationen i Ek, föremål som berättar om ull och att kulturstigen blir allt populärare. Dessutom presenteras verksamheten 2020 med massor av bra svartvita bilder.

Hans Menzing

Foto: © Mattias Kilefors

Våringa

Di möttes vid gärsgårn
 nos emot nos, di store ardennerhästa våra och gårl'bos
 Di ställde sej brett med frambena
 och bet sej fast i rena.
 Grässvår'n va saftir och finer,
 det gnissla i sela och liner.
 Granna sköt upp sina mösser
 och torka svetten ur panna.
 Hur har du't? Jaha, nähä. Det va gött å få stanna.
 Men nu förlöven de gå ute schôern!
 För nu ä jola vöern.

Tvingades att ta till ett svärord
 för att lyckas rimma på vöern.

*Karin Breman
 Vardagspoet, Varola*

Prenumerera på Västgötabygden!

Det kostar **160 kr** för sex nummer av tidningen under ett år. Vid samtidig beställning av 10 prenumerationer (exempelvis till hela styrelsen) är priset 140 kr per prenumeration.

Bankgiro: 378-5383. Swish: 123 214 84 19.

Glöm inte att ange namn och adress.

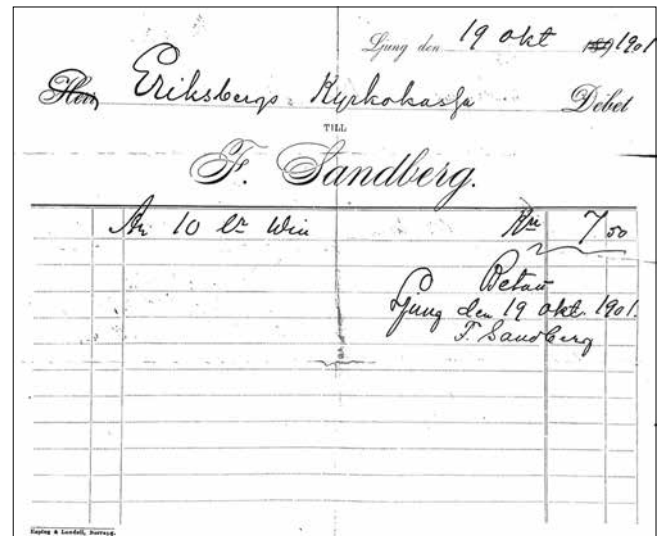
Kanslist: Eva Mann. Västergötlands Hembygdsförbund, Box 82, 532 21 Skara, tel 0512-105 50.

bostad 070-313 65 60.

E-postadress: kansli@vhbf.se

Kontorstid: torsdagar 9–15.

Tio liter vin för sju och femtio

Det kom en bild på en räkning från 1901. Insänt av Rolf Olsson från Eriksberg-Mjäldrunga-Broddarps Hembygdsförening. Rolfs farfar Klas Olsson var kyrkokassör i Eriksberg.

– Denna faktura visar skillnad på vinpris då och nu, säger Rolf.

Ja, det kan man nog lugnt konstatera.

Västergötlands Hembygdsförbund och Sveriges Hembygdsförbund samarbetar med Studieförbundet Vuxenskolan vid kurser och konferenser.

Varje enskild hembygdsförening avgör själv vilket studieförbund man vill samarbeta med.

Med stöd från

HembygdVäst stöds ekonomiskt av Västra Götalandsregionens kulturnämnd. Ett stöd som vi är mycket tacksamma för. Tack vare det stödet kan vi erbjuda våra föreningar en omfattande och kvalitetsmässigt bra verksamhet.

Titta in på facebook- och hemsidor

Vi tycker om Skara

I denna fb-grupp är vår medarbetare, historiekunnige och visuella berättare, Hans Menzing, en av de flitigaste skrivarna.

Historier från Svältorna, Ljur, Ornunga, Asklanda, Närunga, Horla och Skogsbygden

En mycket aktiv grupp med många spännande historier från bygden. Kan rekommenderas till dig som vill läsa berättelser från förr.

Tiveden i svunna tider

I våra gränstrakter till Örebro län. Många gamla fina bilder och dokument. Kanske släktforskar du om Tivedenfinnarna? Tiveden-gruppen finns på facebook.

Vårgårda Hembygdsförening

Bildvisning i samarbete med Vårgårda Fotoklubb på Murartorget från den 15 maj. 20 gamla Vårgårdamotiv i svartvitt kommer att visas på Murartorget från den 15 maj. Mer information på hemsidan.

Vänga Hembygdsförening

I Vänga norr om Borås hittar du Vänga Kvarn, ett levande Arbetlivsmuseum som sedan 2009 ägs av hembygdsföreningen. Här finns en bygdekvarn från 1850 och en stärkelsefabrik från 1890 samt hembygdsmuseum. Läs om det på hemsidan.

Västra Tunhems Hembygdsförening

har planerat verksamheten fram till jul med reservation för restriktioner. Ett exempel på aktivitet: Nationaldagsfirande vid kyrkstugan i Västra Tunhem. Körsång, Vargöns musikkår och Drillflickorna underhåller. Årets Tunhemsbo koras. Servering. Läs vidare på hemsidan.

Det här är enbart stickprov på allt det som finns att hämta på hembygdsrörelsens hemsidor. Nu i pandemitider när vi ska hemestra istället för att flyga iväg utomlands så finns mycket att bese i vårt vackra land, särskilt sommartid.

Med reservation för att viss information kan ha ändrats under trycktiden.

För hembygdsföreningarna är det guld värt att ha en informativ hemsida.

Monika Moberg Kilefors

Redaktionskommitté

Ann-Britt Boman

Spireavägen 5, 513 35 Fristad, tel 033-26 19 21.
073-943 61 75. E-post: birgitta.fristad@telia.com

Jan-Olof Berglund, Stora Rör, Nolgården 3,
541 96 Väring, tel 070-842 04 53.

E-post: j-o.berglund@telia.com

Bo Björklund, Hövågen 9 C, 446 32 Älvängen,
tel 0730-23 11 50. E-post bo.bjorklund@risveden.com

Tage Brolin, Bäckaskog, Främmestad,
465 97 Nossebro, tel 0512-531 50, 070-32 81 333.

E-post: frammestad@tagebrolin.se

Sven-Åke Mökander, Markgatan 39, 441 51 Alingsås,
tel 070-672 31 56

E-post: svenake.mokander@gmail.com

Ingrid Zackrisson, Kullavägen 59, 519 95 Tostared.
070-496 05 59. E-post: ingridzackrisson59@gmail.com

Monika Moberg Kilefors, ansvarig utgivare, redaktör
tel 070-642 56 70, Norra Bergvägen 16B, 541 32 Skövde.

E-post: redvastgotab@gmail.com

eller monika.moberg@blackhornet.me

Skribenter, knutna till redaktionen

Hans Menzing, Skara, tel 0511-126 43.

E-post: hans.menzing@telia.com

Leif Brunnegård, Asklanda, tel 0322-66 11 43.

E-post: leif.brunnegard@gmail.com

Förbundsordförande: Lena Gustafsson,

Fötene Östergården 1, 447 91 Vårgårda,
tel 0705-32 64 24.

E-post: lena.g@vhbf.se

Vice förbundsordförande: Jan-Olof Berglund

Förbundssekreterare: Bengt-Göran Ferm

Sälggatan 19, 565 33 Mullsjö, 0392-133 15,
0702-67 59 75, benke.ferm@gmail.com.

Förbundskassör: Tommy Kroon.

Timmermansgatan 19, 532 33 Skara, tel 070-591 24 55.
E-post: tommy.kroon@kunskapstradet.se

Kanslist: Eva Mann. Västergötlands Hembygds-

förbund, Box 82, 532 21 Skara, tel 0512-105 50

Besöksadress: Stadsträdgården, 532 31 Skara

bostad 070-313 65 60. E-postadress: kansli@vhbf.se

Bankgiro: 378-5383. Swish: 123 214 84 19.

**Har Du en adressförändring, ring till Eva Mann,
tel 0512-105 50. Arbetstid: torsdagar 9-15.**

Lite av det som finns på insidorna ...

Kulturreseptatet Vallby Sörgården, smedjan. Se omslaget och sidan 10. Sörgårdens smedja ligger här delvis ingrävd i en gravhög från yngre järnåldern. Smedjan uppfördes troligen i slutet av 1800-talet. Foto: © Monika Moberg Kilefors

Kata har anknytning till Kata gård som har öppnat i Varnhem för säsongen. Men Kata själv är här placerad i Västergötlands museum i Skara. Foto: © Monika Moberg Kilefors

Vår kanslist Eva Mann i kontoret i Skara. Läs om Eva, vårt ansikte utåt, och hennes arbete för hembygdsrörelsen i Västergötland på sidorna 16-17. Kontaktruta på sidan 31. Foto: © Monika Moberg Kilefors

Guckusko. Bild nr 7 "Parallellt med jättarnas entré på Kinnekulle så börjar floran och fanan att etablera sig på Kullens abiotiska berg och jord. Vad som etablerat sig var, styrs bland annat av om det är kallt eller varmt. Höggullen är några grader kallare än bergets fot". Av Benny Lönn, Västerplana, ur hans skrift – Från Kullen Kinda-berg till Destinationen Kinnekulle. 19 bilder – med text och historia om bygden kring Kinnekulle. Tryck: Solveigs tryckeri, Skara 2021. Se referat på sidan 9.